

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
และสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

ปริญญานิพนธ์
ของ
นพมาศ กองกิม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
และสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ
ของ
นพมาศ กองกิม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2546

๒ ๒๒๖๕๕๔

นพมาศ กองกิม.(2546).การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี : ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.ส.วาสนา ประवालพฤษ. อาจารย์ ดร.สุพร เข้มแข็ง.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดปทุมธานี และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ และ น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยเหล่านี้ กับความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กับสังกัดกรมสามัญศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 416 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2545 ในจังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบใช้เหตุผล และแบบรักและตามใจ แบบสอบถามสภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คำนำนน้ำหนักความสำคัญ เปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยที่ศึกษา กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม มีค่าเท่ากับ 0.612 , 0.515 และ 0.532 ตามลำดับ ซึ่งส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ต่อความฉลาดทางอารมณ์ 37.5% , 26.6% และ 28.3% ตามลำดับ ส่วนน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ($\alpha = .01$) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ ($\alpha = .01$ และมีค่าเป็นลบ) และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ($\alpha = .05$) สำหรับกลุ่มนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญเหมือนกัน คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการสนับสนุนทางสังคม ($\alpha = .05$ และมีค่าเป็นลบ)

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสังกัดของนักเรียนไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าน้ำหนักความสำคัญ

A COMPARISON OF FACTORS CONTRIBUTING TO EMOTIONAL QUOTIENT
OF STUDENTS IN PUBLIC ELEMENTARY AND SECONDARY SCHOOLS
IN CHANGWAT PATHUMTHANEE

AN ABSTRACT
BY
NOPPAMAS KONGKIM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University
May 2003

NOPPAMAS KONGKIM. (2003). *A Comparison of Factors Contributing to Emotional Quotient of Students in Public Elementary and Secondary Schools in Changwat Pathumthanee*. Master thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Sor Wasna Pravalpruk, Dr.Suwaporn Semheng.

The purposes of this research were to study the relationship and contribution of some factors to Emotional quotient of lower secondary students under different departments and to compare the relationship and beta weights of the factors contributed to Emotional quotient among students under different departments. Multistage random sampling was used to select 416 students from schools under the Public Elementary and Secondary schools in 2002 academic year, Changwat Pathumthanee. Research instruments were Questionnaire in Authoritarian, Democracy and Leisses-faire upbringing, Classroom atmosphere, Relationship among Pupils and Teachers, Social support and Emotional quotient. SPSS computer program was applied to analyze the data to calculate correlation coefficients, Multiple correlation and beta weights, also to compare the different of these statistics.

The results were as follow :

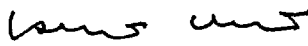
1. Multiple correlation among the factors and Emotional quotient of students under the Public Elementary, Secondary schools and the whole group were 0.612, 0.515 and 0.532 respectedly which contributed significantly at .01 level to Emotional quotient at 37.5%, 26.6% and 28.3% respectedly. Factors that contributed to Emotional quotient significantly for students under the Public Elementary schools were Classroom atmosphere ($\alpha = .01$), Leisses-faire upbringing ($\alpha = .01$, negative contributed), and Democracy upbringing ($\alpha = .05$). Some factors contributed significantly to Emotional quotient of students under Secondary schools and whole group, they were : Democracy upbringing and Social support ($\alpha = .01$) ;Authoritarian upbringing and Leisses-fair upbringing ($\alpha = .01$, negative contributed).
2. The comparison between students under different departments were not found to be significant difference.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
และสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

ของ
นางนพมาศ กองกิม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

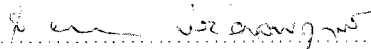

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

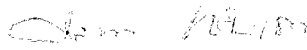
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)

วันที่.....7.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุพร เข้มเฮง)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช)

ประกาศขอบคุณการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สวาสนา ประवालพฤษ์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร. สุวพร เข้มแข็ง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช ที่กรุณาเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ วิทยุญา วิศาลาภรณ์ อาจารย์ ดร.ละเอียด รัชเณาะ อาจารย์ ขวลิต รวยอาจิณ อาจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์ และอาจารย์ปนัดดา ยัมสกุล ที่ให้คำแนะนำในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ครูอาจารย์และนักเรียนทุกคนที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองเครื่องมือ และเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษาทุกคน ที่ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และพี่ๆ ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความห่วงใย และให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านแก่ผู้วิจัยตลอดมา

คุณประโยชน์และความดีที่ได้รับจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจ อบรมสั่งสอน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน

นพมาศ กองกิม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์	8
องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์	11
ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	28
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	32
✓ การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	32
✓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	35
✓ วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	36
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	42
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	42
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล	48
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	58
ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย.....	58
อภิปรายผล.....	63
ข้อเสนอแนะ.....	64
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก.....	71
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	88

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับชั้น ห้องเรียน โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา.....	34
2	ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ที่วิเคราะห์จากนักเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม.....	50
3	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยแต่ละด้าน กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ที่วิเคราะห์จากนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม.....	52
4	เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยที่ส่งผล ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่วิเคราะห์จากนักเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กับสังกัดกรมสามัญศึกษา.....	54
5	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่วิเคราะห์จากนักเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม.....	55
6	เปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาด ทางอารมณ์ของนักเรียนที่วิเคราะห์จากนักเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และ สังกัดกรมสามัญศึกษา	57
7	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบควบคุม.....	73
8	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบใช้เหตุผล.....	73
9	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบรักและตามใจ.....	74
10	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามบรรยากาศการเรียน การสอน.....	74

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง		หน้า
11	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)ของแบบสอบถามสัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียนกับครู.....	75
12	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)ของแบบสอบถามการสนับสนุน ทางสังคม.....	75
13	ค่าอำนาจจำแนก (t)ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบควบคุม.....	76
14	ค่าอำนาจจำแนก (t)ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบใช้เหตุผล.....	76
15	ค่าอำนาจจำแนก (t)ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบรักและตามใจ.....	77
16	ค่าอำนาจจำแนก (t)ของแบบสอบถามบรรยากาศ การเรียนการสอน.....	77
17	ค่าอำนาจจำแนก (t)ของแบบสอบถามสัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียนกับครู.....	78
18	ค่าอำนาจจำแนก (t)ของแบบสอบถามการสนับสนุน ทางสังคม.....	78

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะเด็กในวันนี้จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า การพัฒนาเด็กควรจะต้องพัฒนาในทุกๆ ด้าน อย่างสมดุล ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม และ จริยธรรม แต่เดิมจะมุ่งหวังให้เด็กเป็นคนฉลาดและเก่งมาก่อนเป็นอันดับหนึ่ง ในการอบรมสั่งสอนก็จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการทางด้านสติปัญญา โดยบางครั้งก็ลืมนึกไปว่าความฉลาดและเก่งนั้นไม่เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับปัจจุบันนี้ ซึ่งพบแล้วว่า คนที่มีสติปัญญาสูงไม่ใช่คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเสมอไป สติปัญญาเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งเท่านั้น ความฉลาดทางอารมณ์ ต่างหากเป็นส่วนสำคัญ ที่ประคับประคองให้เราประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริงในทุกด้าน (อัจฉรา สุขารมณ์. 2543: 53)

บทบาทของ สติปัญญา และ ความฉลาดทางอารมณ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งในทุกกิจกรรม ในทุกวันของชีวิต มีส่วนส่งเสริมความสำเร็จและเพิ่มคุณค่าในความเป็นมนุษย์ให้เปี่ยมด้วยความสุข ความเข้าใจต่อตนเอง ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ความฉลาดทางอารมณ์ ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงาน ลดความเครียด รักและเข้าใจเพื่อนร่วมงาน คนใกล้ชิด สร้างทีมงานให้มีประสิทธิภาพ และช่วยในการเตรียมความเป็นผู้นำในอนาคตได้ การมีสภาพจิตใจที่เป็นสุขได้ มิใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ต้องได้รับการปลูกฝัง และพัฒนาตลอดเวลา โดยเฉพาะตั้งแต่วัยเด็กเป็นต้นมา และยังต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้านที่เอื้ออำนวย ได้แก่ สภาพความสมบูรณ์ของร่างกาย ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ มาจากคำว่า Emotional Quotient หรือ Emotional Intelligence ซึ่งหมายถึง ความสามารถของคนด้านอารมณ์ จิตใจ รวมถึงทักษะการเข้าสังคม เป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักแยกแยะอารมณ์ เช่น รัก โกรธ เกลียด ไม่พอใจ เบื่อ เศร้า เสียใจ ฯลฯ รวมถึงความสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี และเป็นประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2544 : 2)

บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะเป็นบุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. รู้จัก และเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุม จัดการ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้ และตระหนักรู้ได้ว่า

ขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (self-awareness)

2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำการหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต (self-motivation)

3. สามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม (stress tolerance)

4. มีความยืดหยุ่น (flexibility) ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้

5. มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง มี impulse control

6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (to have empathy for others)

7. มีสัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (trusting relationships) มีความจริงใจ และซื่อสัตย์

8. มีความคิดริเริ่ม (initiative) มีความคิดสร้างสรรค์ (creativity)

9. มองโลกในแง่ดี (optimism)

จากคุณลักษณะต่าง ๆ ของความฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าวข้างต้น ล้วนแต่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ และความผาสุกในชีวิตของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และจะเห็นได้ชัดว่า อารมณ์ ความคิด ตลอดจนเชาวน์ปัญญา มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน (mutual interaction) เพราะอารมณ์สามารถเปลี่ยนแปลงหรือมีผลต่อความคิด หรือแม้กระทั่งสามารถเปลี่ยนความคิดได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความคิดจะแจ่มใส ชัดเจน ถูกต้องมากน้อยเพียงใดนั้น อารมณ์เป็นสิ่งที่มาเกี่ยวข้อง สนับสนุน คำจุน (facilitator) อยู่ด้วย จึงสามารถกล่าวได้ว่ารากฐานของความคิด เชาวน์ปัญญาของบุคคลเป็นผลมาจากสภาพอารมณ์ จิตใจ ตลอดทั้งสภาพความสมบูรณ์ของสุขภาพ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2530 : 15 – 16)

ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 6 – 7) ดังนั้น เป้าหมายสำคัญของการศึกษาก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคม ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามที่สังคมปรารถนา และระบบการศึกษาที่ดีจะต้องสร้างให้บุคคลประสบความสำเร็จ คำว่าความสำเร็จในที่นี้ ก็จะหมายรวมไปถึง ความสำเร็จในการเรียน ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่จะประสบความสำเร็จดังกล่าวได้บุคคลนั้น

จะต้องมีความสามารถในการที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเอง และของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนอง ความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตน ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข (ทศพร ประเสริฐสุข. 2543: 89-94) และนักจิตวิทยามักจะพูดถึงอารมณ์ว่ามีพลังเหนือเหตุผล อารมณ์จะส่งผลต่อความตั้งใจของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ และความจำด้วย และความฉลาดทางอารมณ์ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เพราะความฉลาดทางอารมณ์มีผลต่อการดำเนินชีวิตของเรา ทั้งตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคม มีผลการวิจัยชี้บ่งว่า ทักษะทางอารมณ์และสังคมมีส่วนช่วยให้ความฉลาดรู้ทางเชาวนปัญญาทำหน้าที่ได้ดีขึ้น ดังนั้น อีคิวกับการลดพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างมาก ถ้าผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมีความเข้าใจความฉลาดทางอารมณ์ มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นแล้ว พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนต่าง ๆ ของนักเรียนจะลดลง และนักเรียนก็จะได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

ในปัจจุบันผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่ใช่คนที่มีความฉลาดทางสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวแต่จะต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ด้วย คือการที่เด็กรู้จักอารมณ์ของตนเอง และเรียนรู้ที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ไม่เก็บกด มีทางระบายออกอย่างเหมาะสม รู้จักการรอคอย มีวินัย และรู้จักการควบคุมตนเอง สามารถเข้าใจผู้อื่น รู้เขารู้เรา เห็นอกเห็นใจ เด็กเหล่านี้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นในสังคมและอยู่ได้อย่างมีความสุข (อัจฉรา สุขารมณ์. 2543: 61)

ด้วยความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก และความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาและสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ปกครอง ให้มีความเข้าใจนักเรียนดีขึ้น และนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนได้มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับที่ต้องการ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการ กับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษานำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการ กับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบนำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และด้านการสนับสนุนทางสังคม กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งจะประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ตลอดจนผู้ปกครอง ในการที่จะพัฒนาเด็กให้มีความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของประเทศชาติ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2545 จำนวน 25,165 คน โดยแยกเป็นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา 46 โรงเรียน จำนวน 6,169 คน และสังกัดกรมสามัญศึกษา 22 โรงเรียน จำนวน 18,996 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2545 ซึ่งเลือกมาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 416 คน โดยแยกเป็นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา 5 โรงเรียน จำนวน 131 คน และสังกัดกรมสามัญศึกษา 2 โรงเรียน จำนวน 285 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

3.1.1 ตัวแปรที่ใช้ในการเปรียบเทียบ คือ สังกัดของโรงเรียนแบ่งเป็น

- สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
- สังกัดกรมสามัญศึกษา

3.1.2 ตัวแปรปัจจัย ได้แก่

- การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม
- การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
- การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ
- สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน
- สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
- การสนับสนุนทางสังคม

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ ในการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ซึ่งกรมสุขภาพจิตแบ่งความฉลาดทางอารมณ์ ออกเป็น 3 ประการ คือ

1) ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

2) ความเก่ง หมายถึงความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น .

3) ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ

ในงานวิจัยนี้วัดความฉลาดทางอารมณ์ด้วยแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ของ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กในปกครอง ให้มีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ถูกบังคับให้ทำตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ต้องอยู่ในระเบียบวินัย ไม่รับฟังเหตุผล ก้าวภายในเรื่องส่วนตัว ถูกควบคุมการกระทำ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กในปกครองให้มีความรู้สึกว่าเขาเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น

รับฟังเหตุผล ยอมรับความสามารถ ความคิดเห็น ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควร ได้รับความพึงพอใจในเรื่องส่วนตัวอย่างมีอิสระตามความเหมาะสม

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กในปกครองให้มีความรู้สึกที่ตนเองได้รับความรักใคร่ เอาใจใส่ สามารถตัดสินใจทำอะไรได้ด้วยตนเองทุกอย่าง เมื่อต้องการสิ่งใด ผู้ปกครองจะจัดหาให้ด้วยความเต็มใจ

ในงานวิจัยนี้วัดการอบรมเลี้ยงดูด้วยแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

5. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อสภาพหรือบรรยากาศในห้องเรียน ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้น

6. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมปฏิบัติของครูกับนักเรียน ในด้านบุคลิกภาพ การวางตัวของครู การพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับนักเรียน การเอาใจใส่และช่วยเหลือให้กำลังใจกับนักเรียน

ในงานวิจัยนี้วัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ด้วยแบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

7. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และนักเรียนได้รับการตอบสนองความต้องการ ทั้งทางกาย อารมณ์ และสังคมในลักษณะของการได้รับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ความรัก การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว

ในงานวิจัยนี้วัดการสนับสนุนทางสังคมด้วยแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

8. นักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดปทุมธานี

9. นักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. ปัจจัยบางประการ มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่วิเคราะห์ระหว่างนักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา มีค่าแตกต่างกัน
4. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่วิเคราะห์ระหว่างนักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา มีค่าแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์
2. องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2543 ก : 1) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า อีคิว หรือ EQ มาจากคำว่า (Emotional Quotient) หมายถึงความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของคนด้านอารมณ์ จิตใจ รวมถึงการเข้าสังคม เป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักแยกแยะอารมณ์ เช่น รัก โกรธ เกลียด ไม่พอใจ เบื่อ เศร้า เสียใจ รวมถึง ความสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี และเป็นประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ อีคิวถือเป็นเรื่องใหม่ในแวดวงการศึกษาและจิตวิทยา เดิมเคยเชื่อกันว่าความสามารถทางเชาวน์ปัญญา หรือ ไอคิว คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีและมีความสุข

ต่อมา นักจิตวิทยาเริ่มตั้งข้อสงสัยต่อความเชื่อความเข้าใจดังกล่าว เพราะไม่เชื่อว่าความสำเร็จและความสุขในชีวิตของคน ๆ หนึ่ง จะขึ้นอยู่กับความสามารถทางเชาวน์ปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว แต่เนื่องจากในระยะนั้นยังไม่มีข้อมูลจากการศึกษาวิจัยที่เพียงพอ ความคิดนี้จึงถูกละเลยไปอย่างน่าเสียดาย

จนกระทั่ง ในปี ค.ศ.1990 ซาโลเวย์และเมเยอร์ สองนักจิตวิทยาได้นำความคิดนี้มาพูดถึงอีกครั้ง โดยเอ่ยถึงความฉลาดทางอารมณ์เป็นครั้งแรกว่า “เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยความสามารถในการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและกระทำสิ่งต่าง ๆ”

จากนั้นแดเนียล โกลแมน นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ก็สานต่อแนวคิดนี้ อย่างจริงจัง โดยได้เขียนหนังสือเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)

และได้ให้ความหมายของ อีคิว ว่า “ เป็นความสามารถหลายด้าน ได้แก่ การเร่งเร้าตัวเองไปสู่เป้าหมาย มีความสามารถควบคุมความขัดแย้งของตนเองรอคอยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่ามีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ไม่สบายต่าง ๆ มีชีวิตด้วยความหวัง”

หลังจาก หนังสือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ของแดเนียล โกลแมน ออกสู่สาธารณชน ผู้คนก็เริ่มให้ความสนใจกับความฉลาดทางอารมณ์มากขึ้น ประกอบกับระยะหลังมีงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

อีคิว หรือ ความฉลาดทางอารมณ์จึงได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จและความสุขในชีวิตมนุษย์

นอกจากคำว่า Emotional Quotient ที่เราเรียกว่า อีคิวแล้ว ยังมีคำอื่น ๆ อีกหลายคำที่นักวิชาการใช้ในความหมายใกล้เคียงกันเช่น Emotional Intelligence, Emotional Ability, Interpersonal Intelligence

วิระวัฒน์ ปิ่นนิคามย์. (2544 : 30 - 33) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า มีผู้รู้หลายท่านได้พยายามให้ความหมายสำคัญของคำว่า EQ ซึ่งหากพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่า EQ เป็นกระบวนการของจิตในการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น

บาร์ออน (Bar-On) ได้ให้ความหมายของ EQ ไว้ว่าเป็นชุดของความสามารถส่วนตัวด้านอารมณ์ และด้านสังคมของบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเขาในการต่อกรกับข้อเรียกร้องและแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทั้งหลายได้เป็นอย่างดี

คูเปอร์ และ สวาฟ (Cooper R.K. & Sawaf A.) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และประยุกต์ใช้พลัง การรู้จักอารมณ์เป็นรากฐานของพลังงาน ข้อมูล การสร้างสายสัมพันธ์ เพื่อการโน้มน้าจิตใจผู้อื่นได้

โกลแมน (Goleman) ได้ให้ความหมายของ EQ ว่า หมายถึงความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และของผู้อื่นเพื่อสร้างแรงจูงใจในตัวเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่าง ๆ ของตน และอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้ โดยเขามีความเชื่อว่าเขาวินิจฉัยอารมณ์นั้นแตกต่างจากเขาวินิจฉัยปัญหา แต่เสริมเกื้อกูลกัน

ซาโลเวย์ และ เมเยอร์ (Peter Salovey and John D. Mayer) ให้นิยามคำว่าเขาวินิจฉัยอารมณ์ คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะเฝ้าเท่าทันในความคิด ความรู้สึกและภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ นอกเหนือจากการติดตาม กำกับ ควบคุมได้แล้ว บุคคลพึงรู้จักจำแนกแยกแยะ และใช้ข้อมูลเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อชี้นำความคิดและการกระทำของตนเอง

จะเห็นได้ว่า นิยามของ EQ อาจครอบคลุมได้ ทั้งในแง่มุมของแรงจูงใจ ด้านจิตพิสัย และที่คาบเกี่ยวกับสติปัญญา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมอง และจุดเน้นของผู้ศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งปรากฏผลเป็นพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ

การ์ดเนอร์ (Gardner, 1983 : 20 – 24) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถหรือศักยภาพทางอารมณ์ของแต่ละคน จำแนกเป็นสองลักษณะดังนี้

1. การรับรู้อารมณ์ของตนเอง (Intrapersonal intelligence) หมายถึง การรับรู้อารมณ์ของตนเองและสามารถแยกแยะตลอดจนจัดการกับอารมณ์ตนเองนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม
2. การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Interpersonal intelligence) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม

นงพงา ลิ้มสุวรรณ (2541 : 198 – 199) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถด้านต่าง ๆ ทางจิตใจ อารมณ์ และสังคมหลาย ๆ ด้าน ซึ่งที่จริงก็คือ ภาวะทางอารมณ์ หรือทักษะชีวิต คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะมีคุณสมบัติทั่ว ๆ ไปดังนี้

1. มีภาวะทางอารมณ์
2. มีการตัดสินใจที่ดี
3. ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้
4. มีความอดกลั้น
5. ไม่หุนหันพลันแล่น
6. ทนต่อความผิดหวังได้
7. เข้าใจจิตใจของผู้อื่น
8. เข้าใจสถานการณ์ทางสังคม
9. ไม่ย่อท้อหรือยอมแพ้ง่าย ๆ
10. สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้
11. ไม่ปล่อยให้ความเครียดท่วมทับความคิดไปหมดจนทำอะไรไม่ถูก

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 21) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด อารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการจะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุขจนประสบความสำเร็จในการเรียนความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 62 – 65) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่เน้นความรู้สึก การมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

สุรกุล เจนอบรม (2542 : 20) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ ว่าเป็น ระดับความสามารถทางอารมณ์ของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสามารถที่จะรับรู้ได้ว่าตัวเองและผู้อื่นมีอารมณ์หรือรู้สึกอย่างไร และจะจัดการเรื่องอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร

2. ความสามารถที่จะรู้ถึงความรู้สึกทางอารมณ์ที่ดีกับความรู้สึกทางอารมณ์ที่ไม่ดี รวมถึงวิธีการเปลี่ยนจากอารมณ์ไม่ดีไปสู่อารมณ์ที่ดี

3. ความสามารถที่จะมีความระมัดระวังอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอ มีทักษะที่จะรับรู้ถึงอารมณ์และบริหารจัดการกับอารมณ์ ซึ่งจะช่วยให้มีความสุขและดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น

กล่าวโดยสรุป ความฉลาดทางอารมณ์ ก็คือ ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้อารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง และของผู้อื่น สามารถควบคุม หรือจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งในฐานะผู้นำ และผู้ตามได้

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2543 ข : 2) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ เป็น 3 ด้าน คือ

- 1) ความดี
- 2) ความเก่ง
- 3) ความสุข

ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

- รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง
- ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้
- แสดงออกอย่างเหมาะสม

ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น

- ใส่ใจผู้อื่น
- เข้าใจและยอมรับผู้อื่น
- แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

ความสามารถในการรับผิดชอบ

- รู้จักการให้ รู้จักการรับ
- รู้จักรับผิด รู้จักให้อภัย
- เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

ความเก่ง หมายถึงความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง

- รู้ศักยภาพของตนเอง
- สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้
- มีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

- รับรู้และเข้าใจปัญหา
- มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
- มีความยืดหยุ่น

ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

- รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
- กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
- แสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ

ความภูมิใจในตนเอง

- เห็นคุณค่าในตนเอง
- เชื่อมั่นในตนเอง

ความสงบทางใจ

- มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข
- รู้จักผ่อนคลาย
- มีความสงบทางจิตใจ

ทศพร ประเสริฐสุข (2543 : 99 – 110) ได้สรุปองค์ประกอบของ EQ จากแนวคิดของ นักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่าน ได้เป็น 5 องค์ประกอบใหญ่ คือ

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (self – awareness หรือ knowing one's emotion) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเองเป็นคนซื่อตรง พูดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตน

2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน (managing emotion) หรือบางที่อาจเรียกว่า การกำหนดตนเอง (self regulation) เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง (self control) เป็นคนที่น่าไว้วางใจได้ (trustworthiness) มีคุณธรรม (conscientiousness) มีความสามารถในการ

ปรับตัว (adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต (innovation)

3. การจูงใจตนเอง (motivation oneself) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเอง ที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motive) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (affiliation motive) มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่างๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น (recognizing emotions of others) หมายถึง ความสามารถที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (service orientation) สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (handling relationships) ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นทักษะทางสังคม (social skills) เป็นความสามารถที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้จะประกอบไปด้วย การสื่อความที่ดี (communication) การบริหารความขัดแย้ง (conflict management) เป็นต้น

เมเยอร์และซาโลเวย์ (วีระวัฒน์ ปันนิตมัย, 2544 : 62 – 66 ; อ้างอิงจาก Mayer & Salovey, 1997 : 11) เสนอว่าความฉลาดทางอารมณ์น่าจะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การรับรู้ การตีความ การแสดงออกภาวะอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม
 - 1.1 ความสามารถในการระบุภาวะอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้
 - 1.2 ความสนใจในการระบุภาวะอารมณ์ของผู้อื่นได้
 - 1.3 ความสามารถในการแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง แสดงความต้องการได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ
 - 1.4 ความสามารถในการจำแนกความรู้สึกต่างๆ ออกได้ว่า ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง จริง หรือไม่จริง
2. การเกื้อหนุนการคิดของอารมณ์
 - 2.1 ความรู้สึก อารมณ์ ช่วยจัดลำดับความสำคัญ หรือช่วยในการคิดจัดลำดับความสำคัญ
 - 2.2 อารมณ์ที่ชัดเจน พร้อมทั้งจะเกื้อหนุนต่อการตัดสินใจ และจดจำความรู้สึกต่างๆ ได้ดี
 - 2.3 อารมณ์ ความรู้สึกที่เปลี่ยนไป ทำให้ความคิด และจุดยืนเปลี่ยนไปจากแง่บวก เป็นลบ จากการคิดแง่เดียว เป็นคิดได้หลากหลาย
 - 2.4 ภาวะอารมณ์ต่างๆ ทำให้คิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น รู้สึกเป็นสุข ทำให้จิตใจเปิดกว้าง รับฟังเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์
3. การเข้าใจ การวิเคราะห์ และการใช้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์

- 3.1 ระบุความรู้สึก อารมณ์ เห็นความเชื่อมโยงระหว่างอารมณ์กับถ้อยคำต่างๆ
- 3.2 ตีความหมายของอารมณ์ ที่เกิดขึ้นได้
- 3.3 เข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อนได้ เกิดความรู้สึกหลายอย่างในเวลาไล่เลี่ยกัน ทั้งรัก ทั้งเกลียด อาการขยะแขยง ที่เป็นผลร่วมของความโกรธ และความกลัว
- 3.4 เข้าใจความผันแปรของภาวะอารมณ์ต่างๆ การแปรเปลี่ยนจากความโกรธ มาเป็นความพึงพอใจ หรือจากความโกรธมาเป็นความละอายใจ
4. อารมณ์ส่งเสริมความงอกงามของสติปัญญา
 - 4.1 เปิดใจรับต่อความรู้สึกทางบวกและลบที่รุ่มร่า และที่ไม่น่าอภิรมย์ได้
 - 4.2 เมื่อคิดใคร่ครวญให้ดีแล้ว สามารถยืดถือ ปลดปล่อยตนจากภาวะอารมณ์ ความรู้สึกอันใดอันหนึ่งได้ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับ และความเป็นประโยชน์
 - 4.3 คิดอย่างพินิจพิเคราะห์ ถึงภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และผู้อื่น เล็งเห็นได้ว่า ความรู้สึกเหล่านั้น ชัดเจน คงอยู่ มีเหตุผล และส่งผลต่อการปฏิบัติของตนเช่นไร
 - 4.4 บริหารจัดการภาวะอารมณ์ของตนและคนอื่นได้ ลดความรุนแรงของอารมณ์ ทางลบได้ แสดงออกอารมณ์ทางบวก โดยไม่บิดเบือน หรือมีกลวิธีในการป้องกันตัวเองมากเกินไป

จากแนวคิดของนักจิตวิทยา จะเห็นว่ามืองค์ประกอบจะคล้ายๆ กัน ดังนั้นพอจะสรุป องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ได้ดังนี้

1. การรับรู้อารมณ์ตนเอง
2. การบริหารจัดการกับอารมณ์
3. การรับรู้อารมณ์ผู้อื่น
4. การคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ลักขณา สิริวัฒน์ (2545 : 194 -195) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์สามารถพัฒนาได้ โดยที่ต้องมีหลักการพัฒนาในหลายๆ ทาง ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความฉลาดและความสามารถทางสมองอย่างหนึ่ง การที่คนเราจะมีฉลาดทางอารมณ์มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักๆ 2 ประการ คือ พันธุกรรมและพื้นฐานทางอารมณ์ และสภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดู

1. พันธุกรรมและพื้นฐานทางอารมณ์ พันธุกรรม คือ ตัวกำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีลักษณะ พื้นอารมณ์ที่แตกต่างกันไป และพื้นอารมณ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดก็จะเป็นส่วนสำคัญที่กำหนด พฤติกรรมอารมณ์ บุคลิกภาพ

2. สภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดู พื้นอารมณ์ที่ถูกกำหนดโดยพันธุกรรมเป็นปัจจัยที่ติดตัวมาไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ก็จริง แต่การเลี้ยงดูในสภาพที่เหมาะสมกับอารมณ์ก็

สามารถจะช่วยพัฒนากล่อมเกลา และควบคุมพื้นอารมณ์ด้านลบได้ ขณะเดียวกันก็สามารถส่งเสริมพื้นอารมณ์ด้านบวกให้เด่นยิ่งๆ ขึ้นไป

โอห์ม (Ohm Paul John .1999) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์ เป็นการทำงานของสมองซีกขวาส่วนล่างซึ่งเป็นเรื่องของ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การเคลื่อนไหว ที่อยู่ในส่วน limbic system นักจิตวิทยาเชื่อว่าสมรรถนะที่จะพัฒนาสมองส่วนนี้ได้ตั้งแต่ในวัยเด็ก ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนจะต้องเริ่มจากครอบครัว การจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่จะช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่ผู้เรียน

สถานศึกษายังเป็นสถาบันอีกแห่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งบุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้ความเคารพและรับฟัง สนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ กรมสุขภาพจิต (2543 ข :5) ได้เสนอองค์ประกอบที่สำคัญของความสามารถที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน ได้แก่

1.ความเชื่อมั่น คือความสามารถในการควบคุมตนเอง และมีอำนาจเหนือพฤติกรรมที่แสดงออกทางร่างกาย และสิ่งแวดล้อม

2.ความอยากรู้อยากเห็น

3.การตระหนักรู้ได้เองโดยไม่ต้องใช้เหตุผล

4.ความสามารถในการควบคุมตนเอง

5.การมีสัมพันธภาพที่ดี และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

6.ความสามารถในการสื่อสาร

7.ความร่วมมือร่วมใจกับกลุ่ม

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2524 : 45) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพจิต ของนักเรียนไว้ดังนี้ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดู เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เด็กจะเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีได้ ย่อมเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง และเหมาะสม เป็นองค์ประกอบสำคัญ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้มีพลเมืองดีได้คือ ผู้อบรมเลี้ยงดู ซึ่งอาจจะจะเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือคนอื่นๆ บุคคลดังกล่าว จะต้องมีความสุขจิตดีพอที่พร้อมจะถ่ายทอดความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ดูแล เกื้อหนุน ความอ่อนโยน ความมีเหตุผล ตลอดจนเป็นแบบฉบับอันดีงามที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น ๆ ให้แก่บุตรและธิดา การอบรมเลี้ยงดูแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย (Authoritarian) หรือเรียกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองคอยควบคุมออกคำสั่ง

ให้บุตรปฏิบัติตาม ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้ หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำตามต้องการ การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย คือ

ข้อดี ทำให้เด็กมีความอ่อนน้อม ไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ มีความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่

ข้อเสีย ทำให้เด็กขาดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่ ขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง มีลักษณะพึ่งผู้อื่น (Dependency)

1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Leissses-faire) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หรือทอดทิ้งบุตร ปล่อยให้เด็กทำตามอำเภอใจ ไม่มีคนคอยแนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว ชอบทะเลาะเบาะแว้ง ไม่เชื่อฟังผู้ใด มีอารมณ์ไม่มั่นคง เด็กมักแสดงอาการเรียกร้องความสนใจ (Call for attention) จากผู้อื่นอยู่เสมอ เพราะเด็กขาดความรัก ความอบอุ่น ความสนใจจากพ่อแม่

1.2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบทนุถนอมมากเกินไป (Over-protection) หมายถึง พ่อแม่จะคอยปกป้องดูแลบุตรคล้าย ๆ กับว่าบุตรนั้นเป็นเด็กอยู่ตลอดเวลา จะทะนุถนอมราวไขในหิน จะคอยให้ความช่วยเหลือหรือแนะนำ หรือทำให้เองจนเด็กไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ เด็กจะมีลักษณะเอาแต่ใจตัว ขัดใจไม่ได้ ไม่มีความคิดริเริ่ม คอยพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ แก้ปัญหาหรือทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้

1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง การที่พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง อบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยการใช้เหตุผล ใ้บุตรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกิจต่าง ๆ ของครอบครัว สามารถที่จะแสดงความสามารถของตนได้เต็มที่ในทางที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับกาลเทศะและเหตุผล ทำให้เด็กมีความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะตนเป็นที่พึ่งแห่งตน (Independency) ได้

2. สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพการณ์หรือสิ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคล อันมีผลทำให้กระทบกระเทือนต่อสภาพของจิตใจ องค์ประกอบดังกล่าว แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

2.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน บ้านเป็นสิ่งที่ทุกคนจะขาดไม่ได้ บ้านจึงมีอิทธิพลต่อสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตมาก ครอบครัวที่เป็นสุขย่อมหมายถึง ครอบครัวที่บุคคลในบ้านนั้นมีการปรับตัวเข้าหากันได้ดี สิ่งแวดล้อมทางบ้านแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1.1 การปะทะสังสรรค์ระหว่างบุคคลในบ้าน บุคคลในบ้านควรจะมีคามสามัคคี บิตามารดา หรือบุคคลในบ้านต้องทำตนให้เป็นที่พึ่งของเด็ก เป็นที่ปรึกษาที่ดีได้การดำรงชีวิตต่าง ๆ ในบ้าน เช่น การกินอยู่ หลับนอน ตลอดจนอุปนิสัยต่าง ๆ ของบุคคลในบ้านจะเป็นแบบฉบับหรือตัวอย่างแก่เด็กทั้งสิ้น ผู้ใหญ่จึงควรระมัดระวัง และกระทำแต่ในสิ่งที่ดีงาม

2.1.2 สภาพของบ้านและสิ่งแวดล้อมรอบบ้าน ได้แก่

- บ้านต้องไม่คับแคบจนเกินไป มีขนาดพอเหมาะกับจำนวนสมาชิกในบ้าน
- บ้านควรสะอาด เรียบง่าย มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีส่วนถูกหลักอนามัย
- บ้านที่อยู่ ควรมีลักษณะมั่นคง ปลอดภัย และไม่อยู่ห่างไกลจากบ้านคนอื่น

หรือชุมชนมากเกินไป แต่ก็ไม่ควรอยู่ในที่จอแจ

2.2 สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน โรงเรียนนับว่าเป็นสถานที่สำคัญรองลงมาจากบ้าน สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน แบ่งออกได้ 5 ประการ คือ

2.2.1 สภาพโรงเรียน โรงเรียนควรสะอาด โอ่โถง มีสวัสดิการที่ดี เช่นมีสวน มีโรงอาหารที่ถูกหลักอนามัย มีห้องพยาบาลและอุปกรณ์เพียงพอในการปฐมพยาบาล โรงเรียนควรอยู่ห่างไกลจากที่จอแจ

โอเบอร์ตัฟเฟอร์(Oberteuffer.1954:34) กล่าวว่า อิทธิพลของชั้นเรียนก็เป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่ง โรงเรียนและเพื่อนจะมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก และมีส่วนช่วยให้เด็กปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี

2.2.2 ครู บุคลิกภาพของครู ต้องมีความเป็นกันเอง มีใจโอบอ้อมอารี สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของแต่ละคนให้มากที่สุด

คาแพลน (Kaplan.1959 : 53) กล่าวว่า ครูต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้เด็กรู้สึกเป็นกันเอง และปรับตัวเข้ากับครูได้ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาสุขภาพจิตของเด็กด้วย นอกจากนี้ครูยังจะต้องสร้างบรรยากาศที่ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น

2.2.3 เพื่อนเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อสุขภาพจิตของเด็กมาก ถ้าในวัยเด็กถูกเพื่อนฝูงรังเกียจ ไม่มีใครแยแส เด็กจะรู้สึกว่าเหวหมั่นใจ ขาดความอบอุ่น เกิดความสงสัยตัวเอง มองบุคคลอื่นในแง่ร้าย และเกิดความคับข้องใจอยู่เสมอ เมื่อโตขึ้นความรู้สึกเช่นนี้จะติดตัวไป ทำให้ไม่ยอมเข้าสังคมกับคนอื่น เมื่อมีเรื่องทุกข์ร้อนก็ขาดเพื่อนที่จะเล่าสู่กันฟัง ต้องเก็บกดเอาไว้ทำให้มีอาการฉุนเฉียวอยู่เสมอ

2.2.4 ระเบียบวินัยของโรงเรียน โรงเรียนทุกโรงเรียนจะต้องมีระเบียบวินัยเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียน เพื่อสอนให้เด็กรู้จักทำตนให้ถูกต้องตามกาลเทศะ มีวินัยในตนเอง แต่มีข้อควรระวังให้เด็กหวาดกลัวจนเกินไป จนเด็กมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวหรือกลัวจนเกินไป ดังนั้นระเบียบวินัยที่ดี ควรจะเหมาะสมกับเด็กวัยนั้น ๆ คือสามารถปฏิบัติได้จริง และถูกต้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ๆ

2.3 สิ่งแวดล้อมทางชุมชน หรือสังคม ควรจะมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เด็กควรได้รับการสนับสนุนที่ดีจากชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ จึงจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้

จากเอกสารที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ คือ การอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2528 : 3) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูด และการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็น การให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลหรือลงโทษเด็กได้ นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนด้วย

สุชา จันทน์เอม (2529 : 102 – 103) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม หรือความประพฤติของวัยรุ่นยิ่งกว่าสถาบันอื่นใด ทั้งนี้เด็กต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่าสถาบันอื่น ๆ บิดามารดาควรเอาใจใส่ดูแลและอบรมบุตรของตนให้ผ่านพ้นวัยรุ่น ก้าวหน้าไปสู่ชีวิตที่ดี อันจะช่วยให้เด็กและบิดามารดา มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน บิดามารดาควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ ควรระวังให้วัยรุ่นมีสิทธิและความรับผิดชอบในบ้าน สร้างเจตคติที่ดีต่อบุตรของตนและเคารพในสิทธิของบุตร ไม่ละเมิดสิ่งที่เด็กไม่ชอบ เช่น เปิดจดหมายของเด็กอ่าน เข้มงวดเกินไป และยุ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจของเด็ก บิดามารดาควรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก บิดามารดาควรชักชวนให้พี่น้องรักใคร่กัน ให้น้องรู้จักเคารพพี่ตามลำดับ บิดามารดาไม่ควรสอนว่ารักลูกคนใดเป็นพิเศษ อันจะก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างพี่น้อง บิดามารดาควรสอนให้บุตรใช้เงินเป็น รู้จักค่าของเงิน รู้จักการใช้จ่ายว่าสิ่งใดควรไม่ควร นอกจากนี้ บิดามารดาควรเอาใจใส่ในการคบหาเพื่อนของเด็กวัยรุ่นอีกด้วย

มุสเสน และคนอื่น ๆ (Mussen, Henry P. and others 1969 : 261) ได้ศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่ปล่อยให้เด็กเป็นอิสระในการช่วยเหลือตนเอง และสนองความต้องการในด้านความอยาก رؤอยากเห็น จะทำให้เด็กมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ฟังตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่โดยไม่วิตกกังวล และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ฮอลและลินเชย์ (Hall & Linndzey. 1981 : 48 – 49) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของซัลลีแวน (Harry Stach Sullivan 'Theory of Interpersonal Relationships) ไว้ว่า การพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคลนั้น เริ่มตั้งแต่เด็กได้รับประสบการณ์ความพึงพอใจจากมารดา ถ้ามารดามีบุคลิกภาพที่ดีจะมีผลให้เด็กมีความสงบ แต่ในรายที่มารดาเต็มไปด้วยความวิตกกังวล ลูกจะมีความวิตกกังวลไปด้วย ดังนั้นจะเห็นว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็กมากที่สุด พ่อ แม่ที่ให้อิสระแก่ลูกและเต็มใจให้ลูกทำกิจกรรมได้ด้วยตัวเอง

ยอมทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในตัวเอง ส่วนความขัดแย้งในครอบครัว ยอมทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวล มีอาการทางประสาท ไม่อบอุ่น ก้าวร้าว และทำให้เด็กไม่นับถือตนเอง

กวิณทร์ ธรรมนุต (2522 : 17 – 18) วิจัยพบว่า สถาบันครอบครัวมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลมาก และมีอยู่ตลอดไป ครอบครัวจะมีบทบาทมากต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็ก การสร้างลักษณะเฉพาะหรืออุปนิสัยของเด็กแต่ละคน เกิดจากการเลียนแบบผู้ใหญ่ หรือการที่แสดงพฤติกรรมออกมาแล้ว บุคคลในครอบครัวยอมรับพอใจ ลักษณะเช่นนี้เด็กจะเรียนรู้และแสดงออกเสมอ ๆ จนกลายเป็นนิสัยเฉพาะตัวของเด็ก นอกจากนี้ ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมในสังคม ศาสนา ก็เป็นสิ่งที่เด็กได้รับการถ่ายทอดโดยผ่านทางครอบครัวทั้งสิ้น

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 26 – 27) วิจัยพบว่า บทบาทของพ่อแม่ที่มีต่อลูก คือการให้ความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ตั้งแต่แรกเกิด ช่วยให้ลูกเติบโตทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม อย่างดีที่สุด จัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมที่ดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ครอบครัวจะทำหน้าที่ได้ดีเพียงไร ขึ้นอยู่กับบรรยากาศของการอบรมเลี้ยงดูที่แต่ละครอบครัวสร้างขึ้น ทิศนคติของพ่อแม่ในเรื่องชีวิตครอบครัว ความประพฤติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก เหล่านี้รวมกันออกมาเป็นบรรยากาศของครอบครัว ซึ่งหมายถึงวิธีการปฏิบัติที่พ่อแม่แสดงออกต่อลูกนั่นเอง

วรรณดี หมูเย็น (2544) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ พบว่ารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน ถ้าครอบครัวใดมีการสื่อสารในเชิงบวก คือการพูดจาไพเราะ แสดงความรัก ความเข้าใจ ความผูกพัน มีการสัมผัสด้วยการกอดรัด การตักเตือนด้วยเหตุผล เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ยอมส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่เด็กได้ดีกว่าครอบครัวที่มีการสื่อสารทางลบ เช่น การดุด่าว่ากล่าวด้วยอารมณ์ การบังคับขู่เข็ญ การลงโทษที่รุนแรง เป็นต้น

ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะและปริมาณการปฏิบัติต่อเด็ก ได้มีการแบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันตามวิธีการและวัตถุประสงค์ของแต่ท่านดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2528 : 3 – 15) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูตามแบบสังคมไทย โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู ออกเป็น 5 แบบได้แก่

1. แบบรักสันทน หมายถึงการที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยความรักใคร่ เอาใจใส่ทุกข์สุขของบุตรมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้เป็นการให้ในสิ่งที่เด็กต้องการ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะให้ความสำคัญต่อบิดามารดา ยอมรับการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ

2. แบบใช้เหตุผล หมายถึง บิดามารดาอธิบายเหตุผลแก่เด็กในขณะที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร ลงโทษบุตร มีการให้รางวัลหรือลงโทษอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตรมากกว่าปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์

3. แบบลงโทษทางกายหรือทางจิต หมายถึง การที่บิดามารดาใช้วิธีลงโทษทางกายหรือทางจิตกับเด็ก การลงโทษทางกายจะเป็นวิธีปรับพฤติกรรมที่บิดามารดาใช้อย่างจงใจ ใช้มากหรือน้อยกว่าการให้รางวัล การลงโทษทางกายมีประโยชน์น้อย ยับยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราว ทำให้เด็กก้าวร้าว รังแก ข่มเหงผู้อื่นแฉะ ส่วนการลงโทษทางจิตจะช่วยส่งเสริมจริยธรรมของเด็ก

4. แบบควบคุม หมายถึง การที่บิดามารดาออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติ แล้วคอยตรวจตราใกล้ชิดว่าทำตามที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ทำตามจะลงโทษเด็ก ถ้าควบคุมน้อยลงจะปล่อยให้เด็กคิดและตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ เปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง

5. แบบพึ่งตนเองเร็ว หมายถึง การที่บิดามารดาเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันภายใต้การแนะนำและฝึกฝนจากบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดู ช่วยให้เด็กช่วยตนเองเร็ว และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป

นิยม บุญมี (2530 : 123 - 124) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวอันเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. แบบปล่อยตามใจ หมายถึง การที่บิดามารดาตามใจเด็กทุกอย่าง ไม่ว่าเด็กจะต้องการอะไร มีผลทำให้เด็กขาดความรับผิดชอบ ควบคุมความประพฤติของตนไม่ค่อยได้ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น

2. แบบใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด หมายถึง การที่บิดามารดาใช้อำนาจกับเด็ก บังคับให้เด็กทำตามที่ต้องการ มีผลทำให้เด็กขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบทำตามมากกว่าคิดเอง มักเป็นผู้ขาดความรับผิดชอบ

3. แบบใช้เหตุผลเพื่อทำความเข้าใจ หมายถึง การที่บิดามารดาใช้เหตุผลแก่เด็กว่าบิดามารดาทำไปเพราะเหตุใด รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้ซักถาม หรือแสดงความคิดเห็น การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มีผลทำให้เด็กมีความรับผิดชอบสูง ควบคุมตนเองได้ มีสัมมาคารวะต่อผู้อื่น

ชนมน สุขวงศ์ (2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก เช่น การสนับสนุนให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัด ความสามารถและความสนใจของเด็ก หรืออธิบายผลดี ผลเสียการกระทำต่าง ๆ ของเด็ก และเลือกการเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอาากับเด็ก เช่นการเอาใจใส่หรือควบคุมความประพฤติของเด็กให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเลี้ยงดูที่ดีเพราะจะช่วยให้เด็กมีจิตใจทางบวกหลาย ๆ ด้าน เช่น มีการปรับตัวหรือบุคลิกภาพที่ดี และมีความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นพ่อแม่ หรือผู้ปกครองควรปูพื้นฐานการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตั้งแต่เด็กยังเล็ก

ให้มีความไว้วางใจพ่อแม่ มีความยุติธรรม มีเหตุผล สนองความต้องการของเด็กในทางที่ถูกที่ควร ให้เด็กได้เรียนรู้การแสดงออกในทางที่ดีไปด้วย หากเด็กเติบโตจากภาวะแวดล้อมที่มีแต่คำชมและให้กำลังใจ เด็กย่อมเรียนรู้ซาบซึ้งในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ มองโลกในแง่ดีและมีความมั่นใจในตนเอง ทั้งนี้พ่อ แม่ และผู้ปกครองจะต้องเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี ระมัดระวังการแสดงออก แสดงตนเป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น เป็นต้น

เฮอร์ลอร์ค (Hurlock, 1974 : 90) แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. แบบเผด็จการ (Authoritarian method) หมายถึง การที่ผู้เลี้ยงดูใช้กฎหรือระเบียบเข้มงวด เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการโดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่สามารถปฏิบัติตามได้ก็จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าเด็กปฏิบัติตามที่ต้องการ ก็จะไม่มีการให้คำชมเชยหรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น
2. แบบประชาธิปไตย (Democratic method) หมายถึง วิธีที่ผู้เลี้ยงดูให้ความสำคัญกับการอธิบายและให้เหตุผลเพื่อให้เด็กเข้าใจว่า ทำไมเขาจึงถูกคาดหวังให้ทำพฤติกรรมหนึ่งมากกว่าอีกพฤติกรรมหนึ่ง และเมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการหรือแสดงว่าพยายามทำ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการให้การยอมรับ การลงโทษจะใช้เมื่อเด็กตั้งใจที่จะปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และจะใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง
3. แบบปล่อยปละละเลย (Permissive method) วิธีนี้อาจจะถือว่าไม่ใช่วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แท้จริง เพราะเด็กเรียนรู้โดยการลองผิดลองถูกด้วยตนเองมากกว่าจากคำแนะนำของผู้เลี้ยงดู เมื่อเด็กพบว่าพฤติกรรมใดไม่ได้รับการยอมรับ เขาจะเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่หรือคงพฤติกรรมนี้ไว้จนกว่าเขาจะพบพฤติกรรมใหม่ ซึ่งนอกจากจะทำความพึงพอใจให้ตัวเองแล้ว ยังเป็นที่ยอมรับของกลุ่มด้วย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็ก มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูด และการกระทำซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึก และอารมณ์ของผู้กระทำตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้ที่เลี้ยงดูตนด้วยการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดา มารดา อาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะ และปริมาณการปฏิบัติต่อเด็กในขั้นต้น ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบด้วยกันคือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กในปกครอง ให้มีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ถูกบังคับให้ทำตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ต้องอยู่ในระเบียบวินัย ไม่รับฟังเหตุผล ก้าวก่ายในเรื่องส่วนตัว ถูกควบคุมการกระทำตลอดเวลา

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กในปกครองให้มีความรู้สึกที่ตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับการรัก ความอบอุ่น รับฟังเหตุผล ยอมรับความสามารถ ความคิดเห็น ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควร ได้รับผิดชอบในเรื่องส่วนตัวอย่างมีอิสระตามความเหมาะสม

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กในปกครองให้มีความรู้สึกที่ตนเองได้รับความรักใคร่ เอาใจใส่ สามารถตัดสินใจทำอะไรได้ด้วยตนเองทุกอย่าง เมื่อต้องการสิ่งใด ผู้ปกครองจะจัดหาให้ด้วยความเต็มใจทุกครั้ง

2. สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

โรงเรียนนับว่าเป็นสถานที่สำคัญรองลงมาจากบ้าน สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนแบ่งออกได้ 4 ด้าน คือ

1. บรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อสภาพหรือบรรยากาศในการเรียนการสอน การนำเข้าสู่บทเรียน วิธีการสอน การใช้สื่อในการสอน การวัดและประเมินผล

2. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน การคบเพื่อนภายในโรงเรียนและความร่วมมือในกลุ่มเพื่อน

3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อครูในด้านบุคลิกภาพและความสัมพันธ์กับบุคคล

4. การให้บริการนักเรียน หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อบริการด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดตั้ง เช่น บริการอาหารกลางวัน บริการด้านสุขภาพ บริการแนะแนว บริการห้องสมุด ซึ่งจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาแก่เด็กโดยตรง โรงเรียนจึงเป็นสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กได้พบสิ่งแวดล้อมหลายอย่าง เช่น ได้มีการติดต่อสมาคมกับครูและเพื่อนนักเรียนในวัยต่าง ๆ ได้รับการอบรมสั่งสอนจากครู ได้เล่นและทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ได้อ่านหนังสือในห้องสมุด ได้ดูภาพยนตร์และโทรทัศน์ และได้ฟังวิทยุที่ครูจัดขึ้นเพื่อประกอบการสอน ซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษทั้งสิ้น ช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ (ละเมียด ลิมอักษร. 2519 : 23 – 28)

ปัญญา สมบูรณ์ศิลป์ (2524 : 45 – 46) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีสภาพแวดล้อมถูกสุขลักษณะในโรงเรียนไว้ สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมและโครงการต่าง ๆ ภายในโรงเรียนมีผลโดยตรงต่อชีวิต และสุขภาพของนักเรียนในแง่ต่าง ๆ กัน ในแง่บวกคือการทำให้นักเรียนมีความสุขสบาย ร่าเริง มีความสุข รักสวຍรักงาม หรือในแง่การป้องกันมิให้เกิดโรคและป้องกันภัยอันตรายการบาดเจ็บต่าง ๆ และในแง่การช่วยให้นักเรียนเกิดพัฒนาทางการศึกษา กล่าวโดยสรุปสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียนจะช่วยให้เกิดผลทั้ง 3 ด้าน คือ

1. ผลทางบวก สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะในโรงเรียน จะทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่น่าไปเรียน การระบายอากาศที่ดีและการจัดแสงสว่างให้เหมาะสม จะช่วยให้ห้องเรียนน่าอยู่และสบายยิ่งขึ้น อาคารเรียนที่สะอาดเรียบร้อยจะทำให้ทั้งครูและนักเรียนอยากเข้าไปอยู่มากกว่าอาคารที่สกปรก การมีน้ำดื่มอย่างเพียงพอ การจัดที่นั่งให้สบาย และโรงอาหารที่เรียบร้อย ก็เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน จะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของทั้งสองฝ่าย การใช้วิธีสอนที่ดี จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประสบความสำเร็จบ่อยครั้ง และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ จะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจในงานของตนได้นาน ทำให้นักเรียนอยากตอบสนองด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนทำให้นักเรียนมีความสุขด้วย

2. การป้องกันโรคภัยหรืออันตรายต่าง ๆ โดยการร่วมมือกับแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จะช่วยป้องกันการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ หรือการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อค้นหาและขจัดเหตุอันตรายต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป

3. พัฒนาด้านการเรียน สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะในโรงเรียน มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเรียน กระบวนการทางด้านจิตวิทยาอันสลับซับซ้อนของการเรียนรู้ เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม และบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากองค์ประกอบต่างๆ ทั้งทางกายและจิต

จากงานวิจัยของเลวินและคนอื่น ๆ (Lewin and others 1939 : 271 – 279) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนแบบอัตตาธิปไตยมีแนวโน้มเป็นเด็กก้าวร้าว กระด้าง ไม่มีความเห็นใจผู้อื่น ส่วนชั้นเรียนที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยนั้น กลับส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสามัคคี ประองตองเป็นมิตรต่อกัน การเรียนก็ราบรื่นมีบรรยากาศที่น่าสบายใจ น่าเรียน เพราะครูรู้จักจัดความกดดัน ความเกรงกลัวใด ๆ ออกไปจากชั้นได้

สไตลส์ และดอร์ซีย์ (Stiles and Dorsy. 1950 : 98 – 100) ได้ศึกษาบรรยากาศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเห็นเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในการเรียนการสอน ดังนี้

1. การเรียนการสอนแบบอัตตาธิปไตยนั้น ปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนเป็นแบบ “สั่งและเชื่อฟังแบบไม่มีข้อโต้แย้ง” นักเรียนจะสนใจบทเรียนเพื่อคะแนนของตน โดยไม่คำนึงถึงปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนานักเรียนให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ เท่าที่ควร เพียงแต่ต้องการให้นักเรียนสนใจบทเรียนที่ตนกำลังสอนเท่านั้น ครูใช้กฎเกณฑ์ตามที่พอใจ บังคับให้นักเรียนปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด โดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติ จิตใจ หรือความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนการสอนแบบนี้ นักเรียนจะมีบุคลิกภาพแบบตัวใครตัวมัน ไม่มีทักษะการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม

2. การเรียนการสอนแบบประชาธิปไตย ครูจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน ครูยอมรับในเรื่องความแตกต่าง

ของนักเรียนในด้านความสนใจ ความสามารถ ทักษะคิด นักเรียนต้องการได้ความรู้มากกว่าได้คะแนนสูงๆ และครูเป็นเพียงที่ปรึกษาของนักเรียนเท่านั้น การเรียนการสอนแบบประชาธิปไตย จึงเป็นการเรียนการสอนที่สร้างบรรยากาศการเรียน ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ซึ่งบรรยากาศแบบนี้ช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์

ประดิษฐ์ อุปรนัย (2523 : 123 – 137) กล่าวถึงการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนว่า มีองค์ประกอบหลายประการ ที่ช่วยสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน สรุปได้ดังนี้

1. บุคลิกภาพบางประการของครู มีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน รูปร่าง หน้าตาและการแต่งกาย อันเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพบางประการของครู ที่มีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การมีอารมณ์ขัน

2. พฤติกรรมของครูที่แสดงออกตามทัศนคติ และความคาดหวังบางประการที่ครูมีอยู่ มีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ครูที่มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน และเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี ย่อมเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดี ให้เกิดขึ้นแก่ชั้นเรียนที่ตนสอน ได้มากกว่าครูที่มีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวตรงกันข้าม ความคาดหวังของครูเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน เพราะความคาดหวังของครูที่มีต่อนักเรียนมักมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของครูที่แสดงออกต่อนักเรียน

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง มีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี หมายถึง ทั้งครูและนักเรียนต่างก็มีสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม ตอบคำถามและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศในชั้นเรียนจะมีแต่ความน่าสนใจ น่าสนุก อยากรู้ อยากเห็น และกระตือรือร้น เพราะนักเรียนมีโอกาสน่าสนใจได้ มีโอกาสใช้ความคิดของตัวเอง และมีโอกาสที่จะแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ นักเรียนเองก็มองครูอย่างเป็นมิตร เกิดความเป็นกันเอง ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกันเอง ก็มีส่วนช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีขึ้นในชั้นเรียนด้วยเหมือนกัน

4. การที่ครูรู้จักใช้แรงเสริมที่เหมาะสมกับนักเรียน จะก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีขึ้นในชั้นเรียน การใช้แรงเสริมที่ทำอย่างจริงจัง เหมาะสมกับสถานการณ์ ไม่จำเป็นต้องใช้แรงเสริมเฉพาะพฤติกรรมที่ดีที่สุดเท่านั้นแต่ควรใช้แรงเสริมกับพฤติกรรมที่ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย โดยเฉพาะกับนักเรียนที่เรียนอ่อน หรือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหาเป็นต้น

แฟลนเดอร์ส (ธีรวัฒน์ นิจนตร.2526 : 84 ; อ้างอิงมาจาก Flanders.1959 : unpage)

ได้ศึกษา อิทธิพลทางอ้อมที่ช่วยให้นักเรียนมีอิสระในการแสดงออก ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่มีการยกย่อง ให้กำลังใจนักเรียน และรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีทางด้านอารมณ์ และสังคมภายในห้องเรียน สอดคล้องกับผล

การศึกษาของ แกสตา และคนอื่น ๆ (อำพร เจนประภาพงษ์. 2528 : 9 : อ้างอิงมาจาก Gazda and others.1977 : 10) ที่ได้สรุปผลการศึกษาไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมของครูเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ของการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน จะมีอิทธิพลต่อจิตใจของนักเรียน
3. การปฏิบัติของครูต่อนักเรียน จะมีผลต่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อสังคม และการปฏิบัติของนักเรียนต่อบุคคลอื่น นั่นคือทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องมนุษยสัมพันธ์นั่นเอง

แซนล (อำพร เจนประภาพงษ์. 2528 : 10 : อ้างอิงมาจาก Chance.1984 : 17 - 18) รายงานผลการศึกษาของ เมเยอร์ และบัทเทอร์เวิร์ท(Mayer and Butterworth. N.d.) ซึ่งสร้างโปรแกรมอบรมครู โดยมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่ชอบทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน และนักเรียนที่มีพฤติกรรมอื่นๆ อันไม่พึงประสงค์นั้น มีสาเหตุเนื่องมาจากนักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าเป็นสถานที่ ที่ไม่น่าอยู่ เหตุผลคือ ครูมักใช้วิธีการลงโทษนักเรียนเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม ครูส่วนใหญ่ชอบตำหนิตายนักเรียน และนักเรียนที่ด้อยกว่าเพื่อนก็จะได้รับการถากถางจากครูเป็นประจำ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเคียดแค้น และเป็นเหตุให้ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อนักเรียนจะแบ่งออกเป็นลักษณะที่สำคัญ 2 ด้านคือ

1. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อสภาพหรือบรรยากาศในห้องเรียน ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้น
2. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมปฏิบัติของครูกับนักเรียน ในด้านบุคลิกภาพ การวางตัวของครู การพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับนักเรียน การเอาใจใส่และช่วยเหลือให้กำลังใจกับนักเรียน

3. การสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความต้องการพื้นฐานของบุคคลทางสังคมที่ต้องการติดต่อ หรือได้รับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม มีผู้ให้แนวคิดไว้หลากหลายแนวคิด ดังนี้

คอบบ์(Cobb.1976 : 300) ให้ความหมายว่า เป็นข่าวสารหรือข้อมูล (Information) ที่ทำให้คนเราเชื่อว่ามีคนรักและสนใจ มีการยกย่องและมองเห็นคุณค่า รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีความผูกพันซึ่งกันและกัน

คาแพลน (Kaplan.1977 : 50-51) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม มี 2 ลักษณะ คือ บุคคลนั้นมีความสามารถต่อบุคคลอื่นในการติดต่อสัมพันธ์กับคนในสังคม ทำให้บุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการ เกิดความพอใจ

ลิน และ ฮันเตอร์ (Lin.M. and Hunter.K. 1979 : 109) แสดงความคิดเห็นว่า การสนับสนุนทางสังคม คือการสนับสนุนที่บุคคลหาได้จากการติดต่อสัมพันธ์กับคนในสังคม ทั้งที่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มคน หรือชุมชนขนาดใหญ่

ฮับบาร์ดและคนอื่นๆ (Hubbard and others. 1984 : 266) เสนอว่าการสนับสนุนทางสังคมที่มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก อาจมีการพึ่งพาอาศัยกัน ให้ความช่วยเหลือ ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับของสังคม ชีวิตมีความหมายมากขึ้นและมีความสุข

ชนิดของการสนับสนุนทางสังคม

มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ดังนี้

ไวส์ (Weiss. 1974 : 17-26)แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 5 ชนิด ได้แก่

1. ความใกล้ชิด ส่งผลต่ออารมณ์โดยส่วนรวม ทำให้รู้สึกปลอดภัย และอบอุ่น ความสัมพันธ์นี้พบได้ในคนใกล้ชิด ได้แก่ คู่สมรส เพื่อน หรือคนในครอบครัวเดียวกัน
2. การมีส่วนร่วมในสังคม ทำให้บุคคลรู้สึกมีเป้าหมาย ความเป็นเจ้าของ และได้รับการยอมรับว่าตนมีคุณค่าต่อกลุ่ม ความสัมพันธ์นี้พบได้ในกลุ่มเพื่อน
3. พฤติกรรมการดูแลรับผิดชอบ การที่ผู้ใหญ่มีความรับผิดชอบต่อการเจริญเติบโต และสุขภาพของผู้น้อย ทำให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของคนอื่น และผู้อื่นพึ่งพาได้
4. การได้รับการยอมรับ เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมที่สามารถแสดงบทบาททางสังคมจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
5. การได้รับความช่วยเหลือ ด้านคำแนะนำ ชี้แนะ หรือได้รับกำลังใจ เพื่อสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหา

คอบบี้ (Cobb. 1979 : 93) แบ่งชนิดของแรงสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ชนิด คือ

1. แรงสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่า เขาได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งมักจะได้รับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และมีความผูกพันลึกซึ้งต่อกัน
2. แรงสนับสนุนทางด้านการยอมรับ และเห็นคุณค่า (Esteem support) เป็นความรู้สึกที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นมีคุณค่า บุคคลอื่นยอมรับและเห็นคุณค่า

3. แรงสนับสนุนด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Socially support or Network) เป็นการแสดงที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นเป็นสมาชิก หรือส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคมและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน

คานห์ (Kahn. 1979 : 85) แบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ชนิด คือ

1. ความผูกพันทางด้านอารมณ์และความคิด (Affective) แสดงออกถึงอารมณ์ในทางบวกของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลหนึ่งในรูปของความผูกพัน การยอมรับ เคารพรัก

2. การยืนยันและการรับรองพฤติกรรมของกันและกัน (Affirmation) เป็นการแสดงออกถึงการเห็นด้วย ยอมรับในความถูกต้อง เหมาะสม ทั้งในการกระทำและความคิดของบุคคล

3. การความช่วยเหลือ (Aid) อาจเป็นวัตถุ เงินทอง ข้อมูล ข่าวสาร หรือเวลา

เฮาส์ (House. 1981 : 15-26) แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมเป็น 4 ชนิดได้แก่

1. การได้รับการตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ (Emotional support) เป็นการได้รับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ ความรัก ความจริงใจ และความสนใจ

2. การได้รับความช่วยเหลือ ด้านสิ่งของ การเงิน หรือแรงงาน (Instrumental support)

3. การได้รับความช่วยเหลือด้านการประเมินผลและเปรียบเทียบพฤติกรรม (Appraisal support) เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำไปประเมินตนเองก่อให้เกิดความมั่นใจ ความรู้สึกเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นในสังคม รับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ ความรัก ความจริงใจ และความสนใจ

4. การได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational support) เป็นข้อมูลหรือข้อแนะนำที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต

โคเฮน และวิลลิส (Cohen and Willis.1985 : 310-357) ได้สรุปผลของการให้การสนับสนุนทางสังคมต่อภาวะสุขภาพของมนุษย์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจไว้ 2 ลักษณะคือ

1. การสนับสนุนทางสังคม จะทำให้บุคคลมีประสบการณ์ที่ดี มีอารมณ์มั่นคง ซึ่งจะส่งผลต่อระบบต่อมไร้ท่อในระบบประสาท และระบบภูมิคุ้มกันโรค ทำให้มีความมั่นคงทางสุขภาพ

2. การสนับสนุนทางสังคมจะช่วยลดภาวะวิกฤตของชีวิต โดยการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวช่วยลดความเครียด อันจะนำไปสู่ภาวะวิกฤต ซึ่งความเครียดจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนเรารู้สึกว่าไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า ภาวะเช่นนี้จะไปรบกวนสมดุลของระบบต่อมไร้ท่อในระบบประสาทและระบบภูมิคุ้มกันโรค ทำให้ง่ายต่อการเกิดโรค และในขณะเดียวกันก็จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เสี่ยง และเกิดความล้มเหลวในการสนใจสุขภาพของตนเอง

จากแนวคิดด้านการสนับสนุนทางสังคมตามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม คือ การมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และได้รับการตอบสนองความต้องการ

ทั้งทางกาย อารมณ์ และสังคม ในลักษณะของการได้รับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ความรัก การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจ ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ด้านการอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉนิกร (2522 : 10) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบด้วย นักเรียนชายหญิงในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 917 คน เป็นชาย 496 คน หญิง 421 คน ตัวแปรที่ศึกษามี 4 ประเภท คือ ตัวแปรด้านสุขภาพจิต ตัวแปรด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ตัวแปรด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม และตัวแปรด้านภูมิหลัง ผลการศึกษาพบว่า ด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่น วัยรุ่นที่มีความขัดแย้งกับบิดามารดาน้อย มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่มีความขัดแย้งกับบิดามารดามาก

รัตนา ยัญทิพย์ (2522 : 41 - 49) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมการตอบสนองระหว่างบุคคลและการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2522 ของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 470 คน พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเอง ปรับตัวดีกว่าเด็กที่ได้รับการ อบรมเลี้ยงดูแบบยับยั้งการพึ่งตนเอง เด็กในกรุงเทพมหานครและเด็กในจังหวัดนครสวรรค์มีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน และยังพบว่าทั้งเด็กชายและเด็กหญิงมีการปรับตัวไม่แตกต่างกันด้วย

ประวิทย์ หลักบุญ (2528 : 71) ได้ศึกษาอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อการใช้กลไกป้องกันตนเองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู การสร้างสถานการณ์เฉพาะหน้า และแบบทดสอบวัดกลไกป้องกันตนเอง ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์กับกลไกป้องกันตนเองแบบก้าวร้าว หรือต่อสู้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลใช้ต่อสู้กับอุปสรรคที่ขวางกั้นในลักษณะที่ทำร้ายผู้อื่น ตอบโต้โดยทันที ชัดโทษผู้อื่น ก้าวร้าวสูงและมีแนวโน้มของการฆ่าตัวตาย วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามคำสั่ง ต่อสู้โดยไม่มีเหตุผล และโยนความผิดให้คนอื่นในขณะที่เป็นความผิดของตนเอง ทำให้ขาดความมั่นใจ วิดกกังวล กลัวความจริงเปิดเผย จนกลายเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนไป หรือบางครั้งใช้ลักษณะเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง และหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง ถ้าใช้ในปริมาณมากเกินไป จะส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต

ครินสกี (Krinsky. 1996 : Abstract) ศึกษาถึงการควบคุมอารมณ์ สิ่งกระตุ้นความสำเร็จในชีวิตและความก้าวร้าวของเด็กที่มีบิดา มารดาติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 6 – 12 ปี เชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน ที่บิดามารดาใช้สารเสพติดจำนวน 50 คน พบว่า การรู้จักการรับควบคุมอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับทางบวกกับแรงกระตุ้นความสำเร็จในชีวิต บิดามารดาที่มีนิสัยก้าวร้าว จะส่งผลให้บุตรมีความก้าวร้าว โดยแสดงบุคลิกลักษณะถึงความสามารถในการรับควบคุมอารมณ์ได้น้อยกว่าเด็กปกติทั่ว ๆ ไป รวมทั้งจะควบคุมอารมณ์ก้าวร้าวได้ยากกว่าด้วย

มาริสา รัฐปัตย์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ในทางบวก แต่การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน แบบรักและตามใจ และแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

มะลิ อุดมภาพ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย มีอำนาจหรืออิทธิพลต่อการได้รับการยอมรับในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะส่งผลทางบวกต่อความภาคภูมิใจในตนเองสูงสุด รองมาคือการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับความภาคภูมิใจในตนเอง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยสรุปปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ไว้เป็น 3 ประเภทคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ

ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

เบอร์นาร์ด (วิลาส บุญทองขาว. 2527 : 18 ; อ้างอิงจาก Bernard. 1960 : 265) ได้ศึกษาเรื่องสภาพจิตของนักเรียน สรุปได้ว่า การเรียนการสอนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในโรงเรียน ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงบรรยากาศของชั้นเรียน และกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน จะมีอิทธิพลต่อสภาพจิตมาก เช่น นักเรียนระดับใด ก็ต้องมีบรรยากาศของกิจกรรมให้เหมาะสมกับชั้นนั้นๆ เพราะงานแต่ละอย่างมีความเหมาะสมแตกต่างกัน และมีความหมายแตกต่างกันสำหรับนักเรียนแต่ละคน

สมิท (วิลาส บุญทองขาว. 2527 : 18 : อ้างอิงจาก Smith. 1961 : 611) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศในโรงเรียนและห้องเรียน ปรากฏว่า ห้องเรียนมีผลต่อการพัฒนาการสร้างสรรค์ของนักเรียนมาก ห้องเรียนที่นักเรียนสามารถแสดงความคิดใหม่ๆ แปลกๆ ของตนเองโดยเฉพาะได้เต็มที่ ย่อมเป็นห้องเรียนที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

เนวาร์ (วิลาส บุญทองขาว. 2527 : 18 : อ้างอิงจาก Nawarre. 1965 : 5) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอิทธิพลของบรรยากาศในชั้นเรียน ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยได้ทดลองความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ในโรงเรียนคาทอลิก ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบประชาธิปไตย ผลปรากฏว่า นักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ I.Q. มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์

แฟลนเดอร์ส (ธีรวัฒน์ นิเจนตร.2526 : 84 ; อ้างอิงจาก Flanders. 1959. Journal of Social Issues : unpage) ได้ศึกษาอิทธิพลทางอ้อมที่ช่วยให้นักเรียนมีอิสระในการแสดงออก ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่มีการยกย่องให้กำลังใจนักเรียน และรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีทางด้านอารมณ์และสังคมภายในห้องเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ แกสตา และคนอื่น ๆ (อำพร เจนประภาพงษ์. 2528 : 9 : อ้างอิงจาก Gazda and others. 1977. Human Relations Development : A Manual for Education : 10) ได้สรุปผลการศึกษาไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมของครูเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน จะมีอิทธิพลต่อจิตใจของนักเรียน
3. การปฏิบัติของครูต่อนักเรียน จะมีผลต่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อสังคม และการปฏิบัติของนักเรียนต่อบุคคลอื่น นั่นคือ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องมนุษยสัมพันธ์นั่นเอง

สมัญญา เสียงใส (2521 : 267 – 277) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความวิตกกังวลและวิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 375 คน ชาย 199 คน หญิง 176 คน ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของนักเรียน นอกจากสภาพของโรงเรียน ครอบครัวและครูแล้ว ยังมีเพื่อน ระเบียบวินัยของโรงเรียน และหลักสูตร ซึ่งควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน เพราะนักเรียนเหล่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัว โรงเรียน เพื่อน สังคม แวดล้อม จนทำให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวลกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพจิตไม่มากนักน้อย นักเรียนหญิงจะมีความวิตกกังวลทางด้านสังคมมากกว่านักเรียนชาย ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำจะมีความวิตกกังวลทางการเรียนและอาชีพ มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

วิลาส บุญทองขาว (2527: 72 - 73) ทำการศึกษาบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียน ครู และผู้บริหาร มีความพอใจกับบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน และพฤติกรรมการสอนของครู และมีความต้องการให้ครูปรับปรุงตนเองให้เป็นคนมีเหตุผล ไม่ใช้อารมณ์ พยายามเข้าใจปัญหาของศิษย์ ต้องการให้ครูปรับปรุงเนื้อหาที่ใช้สอน ให้ง่ายและยากสลับกันไป ต้องการให้ครูมีความกระตือรือร้นในการสอน ใช้วิธีสอนที่สนุกสนาน และใหม่ๆ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอน

วรารณา แสงวิภาค (2542 : 98 - 100) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีสุขภาพจิตโดยรวมอยู่ในระดับปกติ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของนักเรียน ได้แก่ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน บรรยากาศการเรียนการสอน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู การให้บริการนักเรียน และสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนโดยรวม ด้านตัวแปรที่สามารถพยากรณ์สุขภาพจิตของนักเรียนเมื่อใช้ตัวแปรพยากรณ์ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนแยกรายด้าน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน การให้บริการนักเรียน และลำดับที่ของการเกิด ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของสุขภาพจิต ได้ร้อยละ 15.80

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ผู้วิจัยสรุปปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียนออกเป็น 2 ลักษณะคือ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางอารมณ์และการบริหารจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน

ด้านการสนับสนุนทางสังคม

ริงเนส (Ringness. 1968 : 243) พบว่า คนเราเมื่อมีความคับข้องใจ ความขัดแย้ง เนื่องจากบุคคลไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ก็จะมีผลทำให้เกิดความเครียดทางอารมณ์และทำให้สุขภาพจิตเสื่อมในที่สุด

อุไร ชมมะลิ (2542 : 74) ได้ศึกษาระดับสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อสุขภาพจิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน และแรงสนับสนุนทางสังคม โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนระดับปานกลางมีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศชั้นเรียนแบบประชาธิปไตยมีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศชั้นเรียนแบบเผด็จการ และนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก มีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางอารมณ์และการบริหารจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย
5. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2545 จำนวน 25,165 คน โดยแยกเป็นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา 46 โรงเรียน จำนวน 6,169 คน และสังกัดกรมสามัญศึกษา 22 โรงเรียน จำนวน 18,996 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2545 ซึ่งเลือกมาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 416 คน โดยแยกเป็นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา 5 โรงเรียน จำนวน 131 คน และสังกัดกรมสามัญศึกษา 2 โรงเรียน จำนวน 285 คน โดยมีวิธีการสุ่ม ดังนี้

1. ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified) กำหนดให้สังกัดเป็นชั้นภูมิ และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยการแบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 สังกัด คือ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา มีโรงเรียนทั้งหมด 46 โรง และสังกัดกรมสามัญศึกษา มีโรงเรียนทั้งหมด 22 โรง ทำการสุ่มโรงเรียนจากแต่ละสังกัด โดยมีสัดส่วนของการสุ่ม คือ 1/10 ได้จำนวน 7 โรงเรียน

จากสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา 5 โรงเรียน และสังกัดกรมสามัญศึกษา 2 โรงเรียน ดังตาราง 1

2. สุ่มแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified) กำหนดให้ระดับชั้นเป็นชั้นภูมิ และห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับชั้น คือ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี 18 ห้องเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มี 17 ห้องเรียน และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 11 ห้องเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี 24 ห้องเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มี 24 ห้องเรียน และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 24 ห้องเรียนแล้วสุ่มอย่างง่ายได้ห้องเรียนจากแต่ละระดับชั้น ได้ทั้งหมด 11 ห้องเรียน จากสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จำนวน 5 ห้องเรียน นักเรียน 131 คน และสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 7 ห้องเรียน นักเรียน 285 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับชั้น ห้องเรียน โรงเรียน สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาและ สังกัดกรมสามัญศึกษา

สังกัด/โรงเรียน	ระดับชั้น	ห้องเรียน	กลุ่มตัวอย่าง
สำนักงานการประถมศึกษา			
1.โรงเรียนชุมชนวัดพิชิตปิตยาราม	ม.1	-	38
	ม.2	1	
	ม.3	-	
2.โรงเรียนวัดลาดสนุ่น	ม.1	-	30
	ม.2	-	
	ม.3	1	
3.โรงเรียนขจรทรัพย์อำรุง	ม.1	1	30
	ม.2	-	
	ม.3	-	
4.โรงเรียนชุมชนเลิศพินิจพิทยาคม	ม.1	-	20
	ม.2	1	
	ม.3	-	
5.โรงเรียนอยู่ประชาชนเกราะห้	ม.1	1	13
	ม.2	-	
	ม.3	-	
รวม		5	131
กรมสามัญศึกษา			
1.โรงเรียนคณะราษฎรบำรุงปทุมธานี	ม.1	1	45
	ม.2	1	45
	ม.3	1	45
2.โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต	ม.1	1	40
	ม.2	2	70
	ม.3	1	40
รวม		7	285
รวมทั้งสิ้น		12	416

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ด้านการอบรมเลี้ยงดู เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ของนักเรียนต่อการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อย และน้อยที่สุด ประกอบด้วยการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ แบบละ 10 ข้อ

ตอนที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนการสอนและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

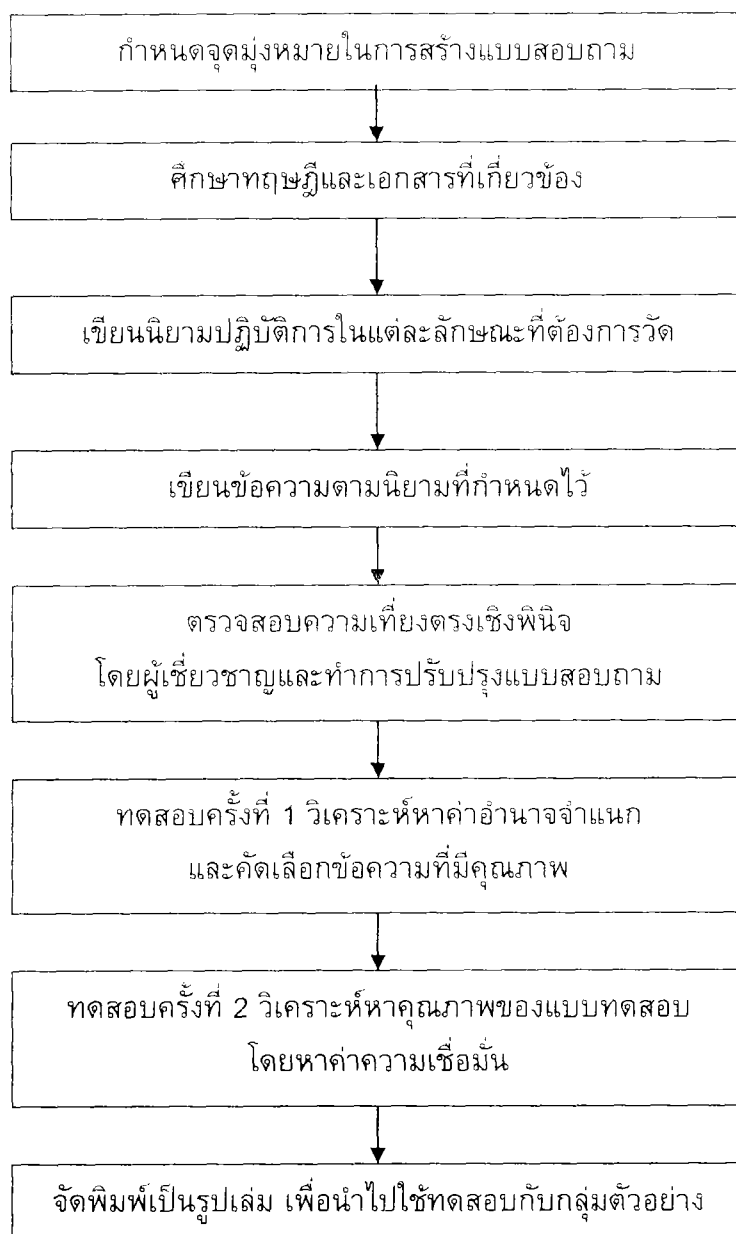
แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 4 ระดับ คือ จริงมาก ค่อนข้างจริง จริงบางครั้ง และไม่จริง ประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนการสอนและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ด้านละ 10 ข้อ

ตอนที่ 3 ด้านการสนับสนุนทางสังคม เป็นแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์และสังคม เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ที่สร้างขึ้นโดยกรมสุขภาพจิต โดยแบบประเมินนี้มีข้อความเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในลักษณะต่างๆ มีข้อคำถามทั้งหมด 52 ข้อ มี 4 ระดับ คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง จริงมาก

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านต่าง ๆ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 ระดับ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อวัดปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู
ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และด้านการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 1 ฉบับ มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 ด้านการอบรมเลี้ยงดู แบ่งออกเป็น 3 แบบ

- การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม
- การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
- การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ

ตอนที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน

- ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน
- ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ตอนที่ 3 ด้านการสนับสนุนทางสังคม

2. ศึกษาทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. เขียนนิยามปฏิบัติการ จากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยได้นำมาเขียนนิยามตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด

4. เขียนข้อคำถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบใช้เหตุผล แบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ด้านละ 20 ข้อ รวมทั้งสิ้น 120 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ

5. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปตรวจสอบคุณภาพขั้นต้น โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (Face Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผลการศึกษาที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 ท่าน และทางด้านจิตวิทยาที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 2 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามกับนิยาม แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ให้ถูกต้องตามนิยามที่กำหนดไว้ จากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบใช้เหตุผล แบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ด้านละ 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 จึงคัดเลือกมาทั้งหมด

6. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกจากข้อ 5 ไปทดสอบครั้งที่ 1 (Try Out) กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดศรีสโมสร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จำนวน 100 คน และโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม สังกัดกรมสามัญ จำนวน 100 คน ระหว่างวันที่ 20-22 มกราคม พ.ศ.2546 แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้เทคนิค 25% ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ โดยใช้ t-test และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า t สูง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขึ้นไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง -0.992 ถึง 9.274 คัดเลือกมา 10 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 4.021 ถึง 9.274

6.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 1.332 ถึง 8.786 คัดเลือกมา 10 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 3.848 ถึง 8.786

6.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 1.526 ถึง 9.275 คัดเลือกมา 10 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 3.195 ถึง 9.275

6.4 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 0.618 ถึง 7.552 คัดเลือกมา 10 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 3.913 ถึง 7.552

6.5 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 0.098 ถึง 9.445 คัดเลือกมา 10 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 4.290 ถึง 9.445

6.6 การสนับสนุนทางสังคม จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 1.095 ถึง 7.989 คัดเลือกมา 10 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 3.195 ถึง 7.989

7. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้ในข้อ 6 ไปทดสอบครั้งที่ 2 (Try Out) กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนชุมชนวัดเสด็จ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จำนวน 100 คน และโรงเรียนสิงห์ปทุมราษฎร์วิทยา สังกัดกรมสามัญ จำนวน 100 คน ระหว่างวันที่ 3-5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546 แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

7.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีค่าความเชื่อมั่น 0.8052

7.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าความเชื่อมั่น 0.8163

7.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่าความเชื่อมั่น 0.9170

7.4 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน
มีค่าความเชื่อมั่น 0.6788

7.5 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
มีค่าความเชื่อมั่น 0.8905

7.6 การสนับสนุนทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่น 0.8184

8. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 7 มาทำการพิมพ์เป็นรูปเล่ม เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยต่อไป

ฉบับที่ 2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ที่สร้างขึ้นโดยกรมสุขภาพจิต มีข้อคำถามทั้งหมด 52 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 4 ระดับ

ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่าง แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ ที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ฉบับที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่ 1 การอบรมเลี้ยงดู

ในแต่ละข้อคำถามจะแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ คือ แบบควบคุม แบบใช้เหตุผล และแบบรักและตามใจ

ข้อที่	ข้อความ	จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บางครั้ง	ไม่จริง
0	เมื่อนักเรียนทำความผิด ผู้ปกครองจะปฏิบัติอย่างไร				
	ก. ลงโทษนักเรียนทันที.....				
	ข. ชักถามแล้วจึงลงโทษ.....				
	ค. ไม่เคยลงโทษนักเรียนเลย.....				

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

ตอบช่องจริงมาก	ให้น้ำหนักคะแนน 4 คะแนน
ตอบช่องค่อนข้างจริง	ให้น้ำหนักคะแนน 3 คะแนน
ตอบช่องจริงบางครั้ง	ให้น้ำหนักคะแนน 2 คะแนน
ตอบช่องไม่จริงเลย	ให้น้ำหนักคะแนน 1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

เมื่อรวมคะแนนของการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบแล้ว แบบใดที่ได้คะแนนสูงสุด แสดงว่านักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้น

ตอนที่ 2 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ในตอนนี้จะแบ่งแบบสอบถามสภาพแวดล้อมของโรงเรียนออกเป็น 2 ด้าน คือด้าน
บรรยากาศการเรียนการสอน และด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ข้อที่	ข้อความ	จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บางครั้ง	ไม่จริง
0	นักเรียน เรียนหนังสือด้วยความสนุกมากกว่า รู้สึกท้อใจ.....				
00	อาจารย์ถือตัวไม่เป็นกันเองกับนักเรียน				

แบบสอบถามสภาพแวดล้อมของโรงเรียนแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ข้อคำถามที่ 1 – 10 จะเป็นด้านบรรยากาศการเรียนการสอน และข้อคำถามที่ 11 – 20 จะเป็นด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

เกณฑ์ในการตรวจให้คะแนนแต่ละข้อคำถามนั้น ได้กำหนดน้ำหนักของตัวเลือกในแต่ละระดับไว้ดังนี้

1. ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังนี้

ตอบช่องจริงมาก	ให้น้ำหนักคะแนน 4 คะแนน
ตอบช่องค่อนข้างจริง	ให้น้ำหนักคะแนน 3 คะแนน
ตอบช่องจริงบางครั้ง	ให้น้ำหนักคะแนน 2 คะแนน
ตอบช่องไม่จริง	ให้น้ำหนักคะแนน 1 คะแนน

2. ข้อความทางลบ

ตอบช่องจริงมาก	ให้น้ำหนักคะแนน 1 คะแนน
ตอบช่องค่อนข้างจริง	ให้น้ำหนักคะแนน 2 คะแนน
ตอบช่องจริงบางครั้ง	ให้น้ำหนักคะแนน 3 คะแนน
ตอบช่องไม่จริง	ให้น้ำหนักคะแนน 4 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนแบบสอบถามสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ถึง 4.00	แปลว่า	มีสภาพแวดล้อมที่ดีมาก
คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ถึง 3.49	แปลว่า	มีสภาพแวดล้อมค่อนข้างดี
คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 ถึง 2.49	แปลว่า	มีสภาพแวดล้อมค่อนข้างไม่ดี
คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ถึง 1.49	แปลว่า	มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเลย

ตอนที่ 3 การสนับสนุนทางสังคม

ข้อที่	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
0	นักเรียนมีคนคอยให้กำลังใจเมื่อท้อแท้				
00	นักเรียนรู้สึกว่าคุณเองไม่มีเพื่อน				

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

เกณฑ์ในการตรวจให้คะแนนแต่ละข้อคำถามนั้น ได้กำหนดน้ำหนักของตัวเลือกในแต่ละระดับไว้ดังนี้

1. ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังนี้

ตอบช่องมากที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนน 4 คะแนน
ตอบช่องมาก	ให้น้ำหนักคะแนน 3 คะแนน
ตอบช่องน้อย	ให้น้ำหนักคะแนน 2 คะแนน
ตอบช่องน้อยที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนน 1 คะแนน

2. ข้อความทางลบ

ตอบช่องมากที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนน 1 คะแนน
ตอบช่องมาก	ให้น้ำหนักคะแนน 2 คะแนน
ตอบช่องน้อย	ให้น้ำหนักคะแนน 3 คะแนน
ตอบช่องน้อยที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนน 4 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ถึง 4.00 แปลว่า ได้รับการสนับสนุนจากสังคมที่ดีมาก

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ถึง 3.49 แปลว่า ได้รับการสนับสนุนจากสังคมค่อนข้างมาก

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 ถึง 2.49 แปลว่า ได้รับการสนับสนุนจากสังคมค่อนข้างน้อย

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ถึง 1.49 แปลว่า ได้รับการสนับสนุนจากสังคมน้อยมาก

ฉบับที่ 2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

การแปลความหมายคะแนนแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต

หน่วยศึกษาพิเศษ (2544 : 38) ได้ให้การแปลผลของคะแนนโดยที่กรมสุขภาพจิตได้กำหนดเกณฑ์ปกติของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างอายุ 12 – 17 ปี ดังนี้

มีคะแนนน้อยกว่า 140 แปลว่า มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ

มีคะแนน 140 – 170 แปลว่า มีระดับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ

มีคะแนนมากกว่า 170 แปลว่า มีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าปกติ

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังผู้อำนวยการ การประถมศึกษา และผู้อำนวยการสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อขออนุญาตและขอความ อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ติดต่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างระหว่างวันที่ 5 – 7 กุมภาพันธ์ 2546 เพื่อนัดวัน เก็บรวบรวมข้อมูล และได้นัดหมายว่าจะดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 10 – 14 กุมภาพันธ์ 2546
3. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำหนังสืออนุญาตให้เก็บ ข้อมูลเพื่อการวิจัยในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 10 – 14 กุมภาพันธ์ 2546
4. รวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยวิธีหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ใช้สูตรของโรวินลลี และแฮมเบิลตัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 248–249 ; อ้างอิงจาก Rovinelli and Hambleton. 1977)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้ t-test แบบเทคนิค 25% ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 216 ; อ้างอิงจาก Edwards. 1957 : 152-154)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{N_H} + \frac{S_L^2}{N_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ
	N_H	แทน	จำนวนคนในกลุ่มสูง
	N_L	แทน	จำนวนคนในกลุ่มต่ำ

1.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 200)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2.1 หาสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2.2 หาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
(Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด.2541 :106)

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างคะแนนตัวแปร X กับตัวแปร Y
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุดที่ X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุดที่ Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนน X กับ Y ทุกคู่
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตร t-test
(ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 250)

$$t = r \sqrt{\frac{N-2}{1-r^2}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าจากการแจกแจงแบบที
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้จากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด.2541

:156)

$$R_{y,1,2,\dots,k} = \sqrt{\beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + \dots + \beta_k r_{yk}}$$

เมื่อ $R_{y,1,2,\dots,k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม
$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k ในรูปคะแนนมาตรฐาน
$r_{y1}, r_{y2}, \dots, r_{yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม

2.5 ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร

(บุญชม ศรีสะอาด.2541 :163)

$$F = \frac{R^2/k}{(1-R^2)/(N-k-1)}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบ F (F-Distribution)
	R^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

2.6 การทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรือค่าน้ำหนัก

ความสำคัญ (ลิวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 343 ; อ้างอิงจาก Hay.1994 : 148)

$$t_{bj} = \frac{b_j}{SE_{bj}}$$

เมื่อ	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระ ในรูปคะแนนดิบ คำนวณจากสูตรดังนี้
-------	-------	-----	---

$$b_j = \beta_j \frac{S_y}{S_j}$$

เมื่อ SE_{b_j} แทน ความคลาดเคลื่อนของน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบซึ่งคำนวณจากสูตรดังนี้

$$SE_{b_j} = \frac{S_Y}{S_j} \sqrt{\frac{1 - R_{Y.H}^2}{(1 - R_{j.G}^2)(N - k - 1)}}; df = n - 1$$

เมื่อ	$R_{Y.H}^2$	แทน	ค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรตาม Y กับตัวแปรอิสระทั้งหมด
	$R_{j.G}^2$	แทน	ค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวอิสระตัวที่ j กับตัวแปรอิสระตัวที่เหลือ
	S_Y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปรตาม Y
	S_j	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปรอิสระตัวที่ j
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมด

2.7 ทดสอบความแตกต่างค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ.
2540 : 250 - 251)

$$Z = \frac{Z_{R_1} - Z_{R_2}}{\sqrt{\frac{1}{n_1 - 3} + \frac{1}{n_2 - 3}}}$$

เมื่อ	Z	แทน	การแจกแจงมาตรฐานของ Z
	Z_{R_1}	แทน	คะแนนมาตรฐานฟิชเชอร์แปลงมาจากค่า R_1
	Z_{R_2}	แทน	คะแนนมาตรฐานฟิชเชอร์แปลงมาจากค่า R_2
	n_1	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1
	n_2	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 2

2.8 ทดสอบความแตกต่างของค่าน้ำหนักความสำคัญ (ส่วน สายยศ และ อังคณา สาย
ยศ. 2540 : 250 - 251)

$$t = \frac{b_i - b_j}{S_{b_i - b_j}} ; df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	t	แทน	การแจกแจงแบบที
	b_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระจากกลุ่มที่ 1
	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระจากกลุ่มที่ 2
	$S_{b_i - b_j}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างน้ำหนัก ความสำคัญของตัวแปรอิสระระหว่างกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 2
	n_1	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1
	n_2	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 2

โดยที่

$$S_{b_i - b_j} = \sqrt{C_{11} + C_{22}}$$

เมื่อ	C_{11}	แทน	ความแปรปรวนมาตรฐานน้ำหนักความสำคัญของ กลุ่มที่ 1
	C_{22}	แทน	ความแปรปรวนมาตรฐานน้ำหนักความสำคัญของ กลุ่มที่ 2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้มีความเข้าใจในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลผลดังนี้

X_1	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม
X_2	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
X_3	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ
X_4	แทน	สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน
X_5	แทน	สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
X_6	แทน	การสนับสนุนทางสังคม
Y	แทน	ความฉลาดทางอารมณ์
mean	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	สัมประสิทธิ์ของการวัดร่วมกัน
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
Z	แทน	คะแนนมาตรฐานจากการแจกแจงของ Z
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม
3. เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา
4. คำนวณหาความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม
5. เปรียบเทียบค่านำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม

จากการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจำนวน 131 คน สังกัดกรมสามัญศึกษาจำนวน 285 คน รวมเป็นนักเรียนทั้งหมด 416 คน ได้ค่าสถิติพื้นฐาน คือค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่วิเคราะห์จากนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม

ตัวแปร	สำนักงานการประถมฯ		กรมสามัญศึกษา		รวมทั้งหมด	
	mean	S	mean	S	mean	S
X ₁	2.60	0.44	2.57	0.48	2.58	0.47
X ₂	2.91	0.46	3.15	0.40	3.07	0.43
X ₃	2.01	0.47	2.09	0.46	2.06	0.46
X ₄	3.11	0.47	3.01	0.41	3.04	0.43
X ₅	2.99	0.57	2.89	0.50	2.92	0.53
X ₆	2.94	0.49	3.19	0.44	3.11	0.47
Y	149.22	14.21	153.74	15.77	152.32	15.42

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนของความฉลาดทางอารมณ์ ที่จำแนกตามนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 149.22 , 153.74 และ 152.32 ตามลำดับ แสดงว่าความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และรวมทั้งหมด อยู่ในเกณฑ์ปกติเมื่อเทียบกับเกณฑ์ของกรมสุขภาพจิต ส่วนคะแนนเฉลี่ยรายข้อของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และ

การสนับสนุนทางสังคม มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.60 ถึง 3.11 , 2.57 ถึง 3.19 และ 2.58 ถึง 3.11 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีสภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูที่ดี และได้รับการสนับสนุนทางสังคมเป็นอย่างมาก ทั้งนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และรวมทั้งหมด ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.01 , 2.09 และ 2.06 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนส่วนน้อยได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ ทั้งนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม

เมื่อพิจารณาความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ ที่จำแนกตามนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม มีค่าเท่ากับ 14.21 , 15.77 และ 15.42 ตามลำดับ แสดงว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์มีการกระจายใกล้เคียงกัน โดยนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจะมีการกระจายมากกว่า ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของแบบสอบถามวัดปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่จำแนกตามนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และรวมทั้งหมด มีค่าอยู่ระหว่าง 0.40 ถึง 0.57 แสดงว่าผลการประเมินปัจจัยต่าง ๆ มีการกระจายที่ใกล้เคียงกัน

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม โดยใช้สูตรของเพียร์สัน พร้อมทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test และใช้สูตรสหสัมพันธ์พหุคูณ พร้อมทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ F-test ดังแสดงในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่าง ปัจจัยแต่ละด้าน กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ที่วิเคราะห์จาก นักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม

	ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y	
นักเรียนสังกัดการประถมศึกษา	X ₁	1.000	0.349 ^{***}	0.009	0.052	0.058	-0.072	0.116	
	X ₂		1.000	0.097	0.379 ^{***}	0.377 ^{***}	0.394 ^{***}	0.368 ^{***}	
	X ₃			1.000	-0.135	0.026	-0.034	-0.281 ^{***}	R = 0.612
	X ₄				1.000	0.611 ^{***}	0.489 ^{***}	0.502 ^{***}	R ² = 0.375
	X ₅					1.000	0.454 ^{***}	0.397 ^{***}	F = 12.403 ^{***}
	X ₆						1.000	0.394 ^{***}	
	Y							1.000	
นักเรียนสังกัดกรมสามัญ	X ₁	1.000	0.127 ^{***}	-0.218 ^{***}	0.096	0.157 ^{***}	0.039	-0.031	
	X ₂		1.000	0.254 ^{***}	0.119 ^{***}	0.164 ^{***}	0.234 ^{***}	0.383 ^{***}	
	X ₃			1.000	-1.66 ^{***}	-0.148 ^{***}	0.007	-0.022	R = 0.515
	X ₄				1.000	0.667 ^{***}	0.395 ^{***}	0.265 ^{***}	R ² = 0.266
	X ₅					1.000	0.305 ^{***}	0.282 ^{***}	F = 16.758 ^{***}
	X ₆						1.000	0.349 ^{***}	
	Y							1.000	
กลุ่มรวม	X ₁	1.000	0.183 ^{***}	-0.151 ^{***}	0.085	0.127 ^{***}	-0.005	0.004	
	X ₂		1.000	0.210 ^{***}	0.179 ^{***}	0.213 ^{***}	0.337 ^{***}	0.394 ^{***}	
	X ₃			1.000	-0.162 ^{***}	-0.093	0.011	-0.088	R = 0.532
	X ₄				1.000	0.649 ^{***}	0.386 ^{***}	0.317 ^{***}	R ² = 0.283
	X ₅					1.000	0.327 ^{***}	0.301 ^{***}	F = 26.888 ^{***}
	X ₆						1.000	0.380 ^{***}	
	Y							1.000	

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่านักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้าน

บรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.368 ถึง 0.502 มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่า -0.281 มีความสัมพันธ์ในทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีค่า 0.116 มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับ ความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเท่ากับ 0.612 และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการวัดร่วมกัน 37.5 %

ผลการวิเคราะห์จากนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.265 ถึง 0.383 มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์เหมือนกันกับนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่า -0.031 และ -0.022 มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับ ความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเท่ากับ 0.515 และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการวัดร่วมกัน 26.6 %

ผลการวิเคราะห์นักเรียนกลุ่มรวม พบว่า ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.301 ถึง 0.394 มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์เหมือนกันกับนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่า 0.004 และ -0.088 มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เหมือนกันกับนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับ ความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเท่ากับ 0.532 และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการวัดร่วมกัน 28.3 %

3. เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่าง

นักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา

ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กับสังกัดกรมสามัญศึกษา ว่ามีค่าแตกต่างกันหรือไม่โดยนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับ ความฉลาดทางอารมณ์ มาแปลงเป็นค่า Z แบบฟิชเชอร์ (Fisher's Z) แล้วนำมาทดสอบความแตกต่างดังแสดงในตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ที่วิเคราะห์จากนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กับสังกัดกรมสามัญศึกษา

นักเรียน	R	Fisher's Z	Z
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา	0.612	0.712	1.36
สังกัดกรมสามัญศึกษา	0.515	0.570	

จากตาราง 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. คำนำน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาคำน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ (b) ของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบ

รักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการศึกษา ประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และรวมทั้งหมด ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test ดังแสดงในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่วิเคราะห์จากนักเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา ประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม

ตัวแปร	สำนักงานการศึกษา		กรมสามัญศึกษา		กลุ่มรวม	
	b	t	b	t	b	t
X ₁	0.145	0.576	-0.442	-2.502	-0.332	-2.302
X ₂	0.570	2.068	1.402	6.251	1.220	7.181
X ₃	-0.790	-3.592	-0.398	-2.407	-0.504	-3.388
X ₄	0.786	2.666	0.163	0.580	0.367	1.778
X ₅	0.275	1.184	0.422	1.926	0.283	1.737
X ₆	0.399	1.589	0.769	3.766	0.638	4.096

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 พบว่าในกลุ่มนักเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา มีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีค่า -0.790 ส่งผลในทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน มีค่า 0.786 ส่งผลในทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่า 0.570 ส่งผลในทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการสนับสนุนทางสังคม มีค่า 1.402 และ 0.769 ส่งผลในทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบ

ควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีค่า -0.442 และ -0.398 ส่งผลในทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มรวม มีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการสนับสนุนทางสังคม มีค่า 1.220 และ 0.638 ส่งผลในทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่า -0.504 ส่งผลในทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีค่า -0.332 ส่งผลในทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. เปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา

ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา ว่าแตกต่างกันหรือไม่ โดยทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t -test ดังแสดงในตาราง 6 ดังนี้

ตาราง 6 เปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์
ของนักเรียนที่วิเคราะห์จากนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
และสังกัดกรมสามัญศึกษา

ตัวแปร	นักเรียน		$b_i - b_j$	$S_{b_i - b_j}$	t
	สำนักงานการประถม (b_i)	กรมสามัญศึกษา (b_j)			
X_1	0.145	-0.442	0.587	0.655	0.896
X_2	0.570	1.402	-0.832	0.721	-1.154
X_3	-0.790	-0.398	-0.392	0.643	-0.609
X_4	0.786	0.163	0.623	0.758	0.822
X_5	0.275	0.422	-0.147	0.672	-0.218
X_6	0.399	0.769	-0.370	0.675	-0.548

จากตาราง 6 พบว่า น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา มีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการ กับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลระดับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการ กับความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์ระหว่างสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์ระหว่างสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการ มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่วิเคราะห์ระหว่างนักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา มีค่าแตกต่างกัน
4. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่วิเคราะห์ระหว่างนักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา มีค่าแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาและสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2545 ซึ่งเลือกมาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง

ทั้งหมด 7 โรงเรียน จำนวน 416 คน แบ่งเป็น นักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา 5 โรงเรียน จำนวน 131 คนและนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 2 โรงเรียน จำนวน 285 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 4.021 ถึง 9.274 และ มีค่าความเชื่อมั่น 0.8052
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 3.848 ถึง 8.786 และ มีค่าความเชื่อมั่น 0.8163
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 3.195 ถึง 9.275 และ มีค่าความเชื่อมั่น 0.9170
4. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 3.913 ถึง 7.552 และ มีค่าความเชื่อมั่น 0.6788
5. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 4.290 ถึง 9.445 และ มีค่าความเชื่อมั่น 0.8905
6. การสนับสนุนทางสังคม จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกที่เป็นค่า t อยู่ระหว่าง 3.195 ถึง 7.989 และ มีค่าความเชื่อมั่น 0.8184

ฉบับที่ 2

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต จำนวน 52 ข้อ

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต ไปทดสอบกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 416 คน โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามคืน 416 ชุด ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผล พบว่า มีความสมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 408 ชุด คิดเป็น 98 %

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนปัจจัยแต่ละด้าน ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และรวมทั้งหมด
3. เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม
4. คำนำนัยสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
5. เปรียบเทียบนัยสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กับสังกัดกรมสามัญศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. นักเรียนมีคะแนนของความฉลาดทางอารมณ์ ที่จำแนกตามนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 149.22 , 153.74 และ 152.32 ตามลำดับ แสดงว่าความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม อยู่ในเกณฑ์ปกติเมื่อเทียบกับเกณฑ์ของกรมสุขภาพจิต ส่วนคะแนนเฉลี่ยรายข้อของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.01 ถึง 3.11 , 2.09 ถึง 3.19 และ 2.06 ถึง 3.11 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล รองลงมาคือการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และนักเรียนส่วนน้อยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีสภาพแวดล้อมของโรงเรียนค่อนข้างดี ทั้งด้านบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนได้รับการสนับสนุนทางสังคมค่อนข้างมาก ทั้งนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม

เมื่อพิจารณาความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ ที่จำแนกตามนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม มีค่าเท่ากับ

14.21 .15.77 และ 15.42 ตามลำดับ แสดงว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์มีการกระจายใกล้เคียงกัน โดยนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจะมีการกระจายมากกว่า ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของแบบสอบถามวัดปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่จำแนกตามนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และกลุ่มรวม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.40 ถึง 0.57 แสดงว่าผลการประเมินปัจจัยต่าง ๆ มีการกระจายที่ใกล้เคียงกัน

2. การวิเคราะห์จากนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.368 ถึง 0.502 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่า -0.281 มีความสัมพันธ์ในทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับ ความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเท่ากับ 0.612 โดยปัจจัยทั้งหมด มีลักษณะวัดร่วมกันกับความฉลาดทางอารมณ์ และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ 37.5 %

ผลการวิเคราะห์จากนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.265 ถึง 0.383 ซึ่งมีความสัมพันธ์เหมือนกันกับนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับ ความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเท่ากับ 0.515 มีลักษณะวัดร่วมกันกับความฉลาดทางอารมณ์ และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ 26.6 %

ผลการวิเคราะห์นักเรียนกลุ่มรวม พบว่าปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าระหว่าง 0.301 ถึง 0.394 ซึ่งมีความสัมพันธ์เหมือนกันกับนักเรียนสังกัด

สำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เหมือนกันกับนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับ ความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเท่ากับ 0.532 มีลักษณะวัดรวมกันกับความฉลาดทางอารมณ์ และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ 28.3 %

เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม กับ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ในกลุ่มนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา มีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่าเท่ากับ -0.786 ส่งผลในทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน มีค่าเท่ากับ 0.786 ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเท่ากับ 0.570 ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าเท่ากับ 1.402 และ 0.769 ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมแบบรักและตามใจ มีค่าเท่ากับ -0.442 และ -0.398 ส่งผลทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มรวม มีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าเท่ากับ 1.220 และ 0.638 ส่งผลในทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ มีค่าเท่ากับ -0.504 ส่งผลทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีค่าเท่ากับ -0.332 ส่งผลทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ แสดงว่า การที่นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี มีสัมพันธภาพอันดีระหว่างนักเรียนกับครู และได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากสังคม จะช่วยทำให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา นั่นก็แสดงว่าการเลี้ยงดูแบบรักและตามใจจะไม่ช่วยให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย เล่าหะจินดา และวนิดา พุ่มไพศาลชัย(2541) ที่พบว่า เด็กวัยรุ่นต้องการให้พ่อแม่แสดงความรักความอบอุ่น เอาใจใส่ได้ถามทุกข์สุข คอยสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา ให้ความสำคัญกับลูก ทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยๆ เป็นคนมีเหตุผลรับฟังความคิดเห็นของลูก

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนทุกกลุ่ม คือ ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจนั้น ส่งผลทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนทุกกลุ่มเช่นกัน

จากผลการวิจัยที่ได้ ก็สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงปัจจัยที่ควรนำมาใช้ในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และจากงานวิจัยนี้ปัจจัยด้านที่น่าสนใจ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล บรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับครู และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม

2. เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์พหุคูณและค่าน้ำหนักความสำคัญของระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน พบว่า มีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเนื่องมาจาก นักเรียนทั้งสองสังกัดอยู่ในสภาพของชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองขนาดเล็ก ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน

ทุกวัน รวมทั้งความเจริญทางเทคโนโลยีที่ทำให้ทุกครอบครัวมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวก และ สร้างสรรค์ความสุขให้แก่ครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูนักเรียนของแต่ละครอบครัวจึงมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้งสองสังกัด ก็จะมีหลักสูตรการสอนที่เหมือนกัน ครูผู้สอนเป็นผู้ที่จบมาจากหลายสาขาวิชา ดังนั้นบรรยากาศการเรียนการสอน หรือการมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกันอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า มีปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจไม่เป็นผลดีกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีนั้น ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูนักเรียนโดยใช้เหตุผล ไม่ควรอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หรือรักและตามใจมากเกินไป ทางด้านของโรงเรียนควรจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้สึกมีความสุขและความพอใจในการเรียน และสร้างสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน และบุคคลทั่วไป ก็ควรจะส่งเสริมและให้กำลังใจกับนักเรียนหรือเยาวชนที่อยู่ในชุมชนของตน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยในลักษณะนี้ กับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ หรือขยายขอบเขตของประชากรให้มากขึ้น เช่น การศึกษาในกลุ่มนักเรียนในเมือง กับนักเรียนนอกเมือง นักเรียนในเขตชุมชนแออัด หรือนักเรียนที่เป็นเด็กพิเศษ เพื่อตรวจสอบดูว่า ผลการวิจัยที่ยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ และควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ที่อาจมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น เพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข . (2543 ก). *อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์*
(ฉบับปรับปรุง) พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- . (2543 ข) . *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2524). *สุขภาพจิตในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- กวินทร์ ธรรมนุต. (2522). *การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาทางการคิดโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กที่มีความแตกต่างกันในด้านการอบรมเลี้ยงดู และการยอมรับของกลุ่มเพื่อน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). *การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชนมน สุขวงศ์. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นดูกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยร่นตอนต้น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชีรวัดน์ นิเจนตร. (2526). *สภาพเชิงจิต-สังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยร่นในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก. (2522). *ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของวัยร่น*. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน,อรพินท์ ชูชม และงามดา วินันทานนท์. (2528). *ปัจจัยทางจิตวิทยาในเวคน์ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 32. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2542). "ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา". *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*.5(1) : 19 - 34.
- . (2543). *ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา. รวมบทความทางวิชาการ EQ*. กรุงเทพฯ ฯ : DESKTOP.

- เทอดศักดิ์ เดชคง .(2542) . "ความฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษายุคใหม่". วารสารวิชาการ.
2 (มกราคม 2542) . 62 –65.
- นางพวง ลิ้มสุวรรณ .(2541) . เลี้ยงลูกถูกวิธีชีวิตเป็นสุข. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท เมดอินโฟ จี.ดี.
จำกัด.
- นิยม บุญมี. (2530). *ครอบครัวสัมพันธ์*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2524). *รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน*.ปริญญานิพนธ์ กศด. กรุงเทพฯ
: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- . (2541). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ประด็นันท์ อุปรนัย. (2523). *การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน*. เอกสารการสอนชุดระบบการเรียน
การสอนสารมวลชน จำกัด.
- ประวิทย์ หลักบุญ. (2528). *อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อการใช้กลไกป้องกันตนเอง*.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปัญญา สมบูรณ์ศิลป์. (2524). *แบบฝึกการเรียนสุขศึกษา พ. 401*. กรุงเทพฯ ฯ : วัฒนาพานิช.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). *สุขภาพจิตเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์บัณฑิตการพิมพ์.
- . (2543). *คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับEQ*. รวบรวมบทความทางวิชาการ EQ.
กรุงเทพฯ ฯ : DESKTOP.
- มะลิ อุดมภาพ. (2538). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความภูมิใจใน
ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มาริสา รัฐปัตย์. (2532). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์*.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- รัตนา ยัญทิพย์. (2522). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูพฤติกรรมตอบสนองระหว่าง
บุคคลและการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ ฯ :
สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- . (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- . (2540). *สถิติทางการวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2545). *สุขวิทยาจิตและการปรับตัว*. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.
- . (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น .

- ละเมียด ลิมอักษร. (2519). สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลทางการศึกษา. ประชาศึกษา. 27 (2) :
กุมภาพันธ์.
- วราภรณ์ หมูเย็น. (2544). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของ
นักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินันท์พนธ์ คช.ม. กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรางคณา แสงวิภาค. (2542). การศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตเทศบาล
เมือง จังหวัดชัยภูมิ. ปรินันท์พนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิลาศ บุญทองขาว. (2527). บรรยาการการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของ
นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เขตการศึกษา 4. ปรินันท์พนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2544). เชาวน์อารมณ์ (ความฉลาดทางอารมณ์) : ดัชนีวัดความสุข และ
ความสำเร็จแห่งชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ ฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- สมหมาย เลหาจินดา และ วนิดา พุ่มไพศาลชัย. (2543). ลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่กับ
ความคิดฆ่าตัวตายของเด็กวัยรุ่น. กรมสุขภาพจิต เชียงใหม่ : โรงพยาบาลสวนปรุง.
- สมัญญา เสียงใส. (2521). ความวิตกกังวลและวิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. ปรินันท์พนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชา จันทน์เอม. (2529). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ ฯ : แพริพิทยา.
- สุรกุล เจนอบรม. (2542). "EQ/EI" วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 20 – 22.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2544). EQ ความฉลาดทางอารมณ์. ปทุมธานี : สำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี.
- อัจฉรา สุขารมณ. (2543). คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับEQ. รวมบทความทางวิชาการ EQ.
กรุงเทพฯ ฯ : DESKTOP.
- อำพร เจนประภาพงษ์. (2528). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูประจำชั้นกับนักเรียน
สุขภาพจิตของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6.
ปรินันท์พนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อุไร ชมมะลิ. (2542). สุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทาง
การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดนครปฐม.
ปรินันท์พนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- Cobb, S. (1976). Social Support as a Moderator of Life Stress. *Psychosomatic Medicine*, 38 : 300 – 314 : September – October.
- (1979). *Social Support and Health Through The Life Course*. Colorado : Westview Press.
- Cohen, S. and T.A. Willis. (1985). "Stress, Social Support and the Buffering Hypothesis," *Psychological Bulletin*.
- Gardner, H. (1983). *Multiple Intelligences : The theory in practice*. New York : The Basic Books.
- Hall, Calvin S. and Gardner Linndzey. (1981). *Theory of Personality*. New York : John Wiley and son, Inc.
- Hubbard P. and others. (1984). *The Relationship Between Social Support and Self-Care Practice* Nursing research
- House, J.S. (1981). *Work Stress and Social Support*. Philippines : Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- Hurlock, EB. (1974). *Children Development*. New York : McGraw-Hill Book Co.
- Kahn, R.L. (1979). "Aging and Social Support," *Aging from Birth to Death : Inlet Disciplinary Perspective*. Colorado : Westview Press.
- Kaplan, Berton H. (1977). *Social Support and Health* . Medical Care.
- Kaplan, Luoio. (1959). *Mental Health and Human Relation in Education* . New York : Harper and Brothers.
- Krinsky, R. (1996) *Children of alcoholics/substance parents : Deley of Gratification, Achievement motivation, and aggression (alcoholism drug abuse)*, Dissertative (Ph.D.) Adelphi University. The institute of Advanced Phychological Studies.
- Lewin K. and Lippitt R. and White R. (1939). Patterns of aggregative Behavior in Eppermentally Created "Social Climate" *Journal of Psychology*, 10 : 271-299.
- Lin. M. , and Hunter, K. (1979). *Perception of Age in the Elderly*. *Journal of Gerontology*.
- Mussen, Henry P. and others. (1969). *Child Development and Personality*. New York : Harper.
- Oberteuffer, Delbert. (1954). *School health education*. New York : Harper and Brothers.
- Ohm. Paul John (1999) *"Emotional Intelligence : A Difference Kind of Smart Teaching for Success Through An Emotion-Base Model"* Dissertation Abstract

✓ Ringness, Thomas A. (1968). *Mental Health in School*. New York : Random House.

Stiles, L.J. and Dorsy, M.F. (1950). *Democratic technique in secondary school*.

New York : Lippincott.

Weiss, R. (1974). "*The Provision of Social Relationships*" *Doing Undo other*. Englewood

Cliffs : N.J. Prentice Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าอำนาจจำแนก (t)
ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 7 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

ข้อที่	IOC	หมายเหตุ	ข้อที่	IOC	หมายเหตุ
1	1.0	คัดเลือกไว้	11	1.0	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	13	0.8	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้
5	0.8	คัดเลือกไว้	15	1.0	คัดเลือกไว้
6	1.0	คัดเลือกไว้	16	1.0	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดเลือกไว้	17	1.0	คัดเลือกไว้
8	1.0	คัดเลือกไว้	18	1.0	คัดเลือกไว้
9	1.0	คัดเลือกไว้	19	1.0	คัดเลือกไว้
10	1.0	คัดเลือกไว้	20	1.0	คัดเลือกไว้

ตาราง 8 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

ข้อที่	IOC	หมายเหตุ	ข้อที่	IOC	หมายเหตุ
1	1.0	คัดเลือกไว้	11	1	คัดเลือกไว้
2	0.8	คัดเลือกไว้	12	1	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	13	1	คัดเลือกไว้
4	0.8	คัดเลือกไว้	14	1	คัดเลือกไว้
5	0.8	คัดเลือกไว้	15	1	คัดเลือกไว้
6	1.0	คัดเลือกไว้	16	0.8	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดเลือกไว้	17	1	คัดเลือกไว้
8	1.0	คัดเลือกไว้	18	0.8	คัดเลือกไว้
9	1.0	คัดเลือกไว้	19	0.8	คัดเลือกไว้
10	0.8	คัดเลือกไว้	20	1	คัดเลือกไว้

ตาราง 9 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ

ข้อที่	IOC	หมายเหตุ	ข้อที่	IOC	หมายเหตุ
1	1	คัดเลือกไว้	11	1	คัดเลือกไว้
2	1	คัดเลือกไว้	12	1	คัดเลือกไว้
3	0.8	คัดเลือกไว้	13	0.8	คัดเลือกไว้
4	1	คัดเลือกไว้	14	1	คัดเลือกไว้
5	0.8	คัดเลือกไว้	15	1	คัดเลือกไว้
6	1	คัดเลือกไว้	16	0.8	คัดเลือกไว้
7	1	คัดเลือกไว้	17	1	คัดเลือกไว้
8	1	คัดเลือกไว้	18	0.8	คัดเลือกไว้
9	0.6	คัดเลือกไว้	19	1	คัดเลือกไว้
10	1	คัดเลือกไว้	20	0.8	คัดเลือกไว้

ตาราง 10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามบรรยากาศการเรียนรู้การสอน

ข้อที่	IOC	หมายเหตุ	ข้อที่	IOC	หมายเหตุ
1	1.0	คัดเลือกไว้	11	1.0	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	13	1.0	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้
5	1.0	คัดเลือกไว้	15	0.8	คัดเลือกไว้
6	1.0	คัดเลือกไว้	16	0.8	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดเลือกไว้	17	0.8	คัดเลือกไว้
8	1.0	คัดเลือกไว้	18	1.0	คัดเลือกไว้
9	1.0	คัดเลือกไว้	19	1.0	คัดเลือกไว้
10	1.0	คัดเลือกไว้	20	0.8	คัดเลือกไว้

ตาราง 11 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ข้อที่	IOC	หมายเหตุ	ข้อที่	IOC	หมายเหตุ
1	1.0	คัดลอกไว้	11	1.0	คัดลอกไว้
2	1.0	คัดลอกไว้	12	1.0	คัดลอกไว้
3	1.0	คัดลอกไว้	13	1.0	คัดลอกไว้
4	1.0	คัดลอกไว้	14	1.0	คัดลอกไว้
5	1.0	คัดลอกไว้	15	1.0	คัดลอกไว้
6	1.0	คัดลอกไว้	16	1.0	คัดลอกไว้
7	0.8	คัดลอกไว้	17	1.0	คัดลอกไว้
8	1.0	คัดลอกไว้	18	1.0	คัดลอกไว้
9	0.8	คัดลอกไว้	19	1.0	คัดลอกไว้
10	1.0	คัดลอกไว้	20	1.0	คัดลอกไว้

ตาราง 12 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

ข้อที่	IOC	หมายเหตุ	ข้อที่	IOC	หมายเหตุ
1	0.8	คัดลอกไว้	11	1.0	คัดลอกไว้
2	1.0	คัดลอกไว้	12	0.8	คัดลอกไว้
3	0.8	คัดลอกไว้	13	1.0	คัดลอกไว้
4	1.0	คัดลอกไว้	14	1.0	คัดลอกไว้
5	0.8	คัดลอกไว้	15	0.8	คัดลอกไว้
6	0.8	คัดลอกไว้	16	1.0	คัดลอกไว้
7	0.8	คัดลอกไว้	17	1.0	คัดลอกไว้
8	1.0	คัดลอกไว้	18	1.0	คัดลอกไว้
9	1.0	คัดลอกไว้	19	0.8	คัดลอกไว้
10	1.0	คัดลอกไว้	20	1.0	คัดลอกไว้

ตาราง 13 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา	ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา
1	4.812 ^{**}	คัดเลือกไว้	11	6.678 ^{**}	คัดเลือกไว้
2	3.226	ตัดทิ้ง	12	4.229 ^{**}	คัดเลือกไว้
3	6.242 ^{**}	คัดเลือกไว้	13	1.847	ตัดทิ้ง
4	5.957 ^{**}	คัดเลือกไว้	14	9.274 ^{**}	คัดเลือกไว้
5	4.021 ^{**}	คัดเลือกไว้	15	-0.450	ตัดทิ้ง
6	1.554	ตัดทิ้ง	16	4.858 ^{**}	คัดเลือกไว้
7	5.969 ^{**}	คัดเลือกไว้	17	-0.992	ตัดทิ้ง
8	4.620 ^{**}	คัดเลือกไว้	18	3.649	ตัดทิ้ง
9	1.978	ตัดทิ้ง	19	2.116	ตัดทิ้ง
10	2.236	ตัดทิ้ง	20	0.179	ตัดทิ้ง

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 14 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา	ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา
1	8.786 ^{**}	คัดเลือกไว้	11	5.513 ^{**}	คัดเลือกไว้
2	1.332	ตัดทิ้ง	12	3.850 ^{**}	คัดเลือกไว้
3	4.358 ^{**}	คัดเลือกไว้	13	1.867	ตัดทิ้ง
4	4.971 ^{**}	คัดเลือกไว้	14	5.789 ^{**}	คัดเลือกไว้
5	8.260 ^{**}	คัดเลือกไว้	15	2.386	ตัดทิ้ง
6	2.347	ตัดทิ้ง	16	5.815 ^{**}	คัดเลือกไว้
7	3.848 ^{**}	คัดเลือกไว้	17	2.125	ตัดทิ้ง
8	6.179 ^{**}	คัดเลือกไว้	18	1.768	ตัดทิ้ง
9	2.472	ตัดทิ้ง	19	3.041 ^{**}	ตัดทิ้ง
10	1.382	ตัดทิ้ง	20	3.153 ^{**}	ตัดทิ้ง

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ

ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา	ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา
1	3.895 ^{**}	คัดเลือกไว้	11	8.688 ^{**}	คัดเลือกไว้
2	1.812	ตัดทิ้ง	12	9.060 ^{**}	คัดเลือกไว้
3	5.581 ^{**}	คัดเลือกไว้	13	1.616	ตัดทิ้ง
4	4.829 ^{**}	คัดเลือกไว้	14	6.288 ^{**}	คัดเลือกไว้
5	9.275 ^{**}	คัดเลือกไว้	15	2.079	ตัดทิ้ง
6	1.577	ตัดทิ้ง	16	9.221 ^{**}	คัดเลือกไว้
7	4.951 ^{**}	คัดเลือกไว้	17	2.195	ตัดทิ้ง
8	4.384 ^{**}	คัดเลือกไว้	18	1.526	ตัดทิ้ง
9	1.623	ตัดทิ้ง	19	2.459	ตัดทิ้ง
10	2.095	ตัดทิ้ง	20	2.405	ตัดทิ้ง

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

^{*} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 16 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามบรรยากาศการเรียนการสอน

ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา	ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา
1	1.658	ตัดทิ้ง	11	2.542	ตัดทิ้ง
2	0.993	ตัดทิ้ง	12	5.398 ^{**}	คัดเลือกไว้
3	5.474 ^{**}	คัดเลือกไว้	13	2.917	ตัดทิ้ง
4	3.958 ^{**}	คัดเลือกไว้	14	4.856 ^{**}	คัดเลือกไว้
5	2.753 ^{**}	ตัดทิ้ง	15	2.657	ตัดทิ้ง
6	5.357 ^{**}	คัดเลือกไว้	16	1.547	ตัดทิ้ง
7	4.014 ^{**}	คัดเลือกไว้	17	2.498	ตัดทิ้ง
8	2.557 ^{**}	ตัดทิ้ง	18	0.618	ตัดทิ้ง
9	7.552 ^{**}	คัดเลือกไว้	19	5.295 ^{**}	คัดเลือกไว้
10	5.916 ^{**}	คัดเลือกไว้	20	3.913 ^{**}	คัดเลือกไว้

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

^{*} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 17 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา	ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา
1	6.186 ^{**}	คัดเลือกไว้	11	0.713	ตัดทิ้ง
2	4.374 ^{**}	คัดเลือกไว้	12	2.886 ^{**}	ตัดทิ้ง
3	0.098	ตัดทิ้ง	13	8.940 ^{**}	คัดเลือกไว้
4	0.198	ตัดทิ้ง	14	2.400 [*]	ตัดทิ้ง
5	4.290 ^{**}	คัดเลือกไว้	15	1.521	ตัดทิ้ง
6	8.026 ^{**}	คัดเลือกไว้	16	8.174 ^{**}	คัดเลือกไว้
7	9.445 ^{**}	คัดเลือกไว้	17	9.265 ^{**}	คัดเลือกไว้
8	2.930 ^{**}	ตัดทิ้ง	18	5.200 ^{**}	คัดเลือกไว้
9	7.874 ^{**}	คัดเลือกไว้	19	3.577 ^{**}	ตัดทิ้ง
10	3.901 ^{**}	ตัดทิ้ง	20	3.066 ^{**}	ตัดทิ้ง

^{**}มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01^{*}มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา	ข้อที่	ค่า t	การพิจารณา
1	1.547	ตัดทิ้ง	11	2.687 [*]	ตัดทิ้ง
2	5.271 ^{**}	คัดเลือกไว้	12	6.324 ^{**}	ตัดทิ้ง
3	9.318 ^{**}	คัดเลือกไว้	13	4.678 ^{**}	ตัดทิ้ง
4	3.808 ^{**}	คัดเลือกไว้	14	7.989 ^{**}	คัดเลือกไว้
5	2.374 [*]	ตัดทิ้ง	15	7.506 ^{**}	คัดเลือกไว้
6	3.858 ^{**}	คัดเลือกไว้	16	3.195 ^{**}	คัดเลือกไว้
7	6.619 ^{**}	คัดเลือกไว้	17	1.673	ตัดทิ้ง
8	2.802 ^{**}	ตัดทิ้ง	18	1.095	ตัดทิ้ง
9	3.065	ตัดทิ้ง	19	3.803 ^{**}	คัดเลือกไว้
10	7.328	คัดเลือกไว้	20	2.524 [*]	ตัดทิ้ง

^{**}มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01^{*}มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ฉบับที่ 1

ตอนที่ 1

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง

ให้นักเรียนอ่านข้อความทางด้านซ้ายมือ แล้วพิจารณาว่า บิดามารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียน จะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไรเมื่อเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ในแต่ละข้อความจะมีคำตอบ 3 ตัวเลือก นักเรียนจะต้องตอบคำถามทุกตัวเลือกในแต่ละข้อ

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นสอดคล้องกับพฤติกรรมที่เกือบไม่ปฏิบัติเลย

ตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
0	เมื่อนักเรียนทำความผิด ผู้ปกครองจะปฏิบัติอย่างไร				
	ก. ลงโทษนักเรียนทันที.....	✓			
	ข. ชักถามแล้วจึงลงโทษ.....			✓	
	ค. ไม่เคยทำโทษนักเรียนเลย.....				✓

เลือกตอบข้อ ก. หมายความว่าเมื่อนักเรียนทำความผิด ผู้ปกครองจะลงโทษนักเรียนทันทีเป็นประจำ

เลือกตอบข้อ ข. หมายความว่าเมื่อนักเรียนทำความผิด ผู้ปกครองจะชักถามก่อนการลงโทษเป็นบางครั้ง

เลือกตอบข้อ ค. หมายความว่าเมื่อนักเรียนทำความผิด เกือบไม่มีครั้งไหนเลยที่ไม่ถูกลงโทษ

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	เวลานักเรียนทำการบ้านผู้ปกครองจะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร				
	ก. ไม่ให้ไปไหนจนกว่าจะทำการบ้านเสร็จ.....				
	ข. ให้นักเรียนทำการบ้านด้วยตนเอง.....				
	ค. ช่วยนักเรียนทำการบ้านจนเสร็จ.....				
2	เวลาใกล้สอบนักเรียนต้องอ่านหนังสือ เพื่อเตรียมตัวสอบ				
	ผู้ปกครองจะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร				
	ก. ให้กำลังใจและแนะนำวิธีอ่านหนังสือ.....				
	ข. ควบคุมดูแลให้นักเรียนอ่านหนังสือทุกวัน.....				
	ค. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ตามที่นักเรียนต้องการ.....				

ตอนที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	มาก ที่สุด	มาก	น้อย	น้อย ที่สุด
3	เมื่อนักเรียนจะออกไปเที่ยวนอกบ้านกับเพื่อน ๆ ผู้ปกครองจะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร ก. ชักถามว่าไปกับใคร และกลับเมื่อไร..... ข. กำหนดเวลาว่าต้องกลับบ้านเมื่อไร..... ค. ให้นักเรียนไปโดยไม่ชักถาม.....				
4	ในวันหยุด นักเรียนอยู่ที่บ้านผู้ปกครองให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างไร ก. ทำงานตามที่ผู้ปกครองกำหนด..... ข. พุดคุยและทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง..... ค. ทำอะไรก็ได้ตามที่นักเรียนต้องการ.....				
5	หลังจากที่นักเรียนทำการบ้านเสร็จแล้ว ผู้ปกครองจะปฏิบัติเช่นไร ก. ให้นักเรียนอ่านหนังสือจนถึงเวลาเข้านอน..... ข. ให้นักเรียนพักผ่อนตามสบายและเข้านอนตามเวลาปกติ..... ค. ให้นักเรียนดูโทรทัศน์จนกว่านักเรียนจะง่วงนอน.....				
6	นักเรียนไม่ลุกจากที่นอนเพื่อไปโรงเรียน ผู้ปกครองจะทำอย่างไร ก. สอบถามว่าทำไมจึงไม่ไปโรงเรียน..... ข. เรียกนักเรียนมาลงโทษทันที..... ค. ปลอຍให้นักเรียนนอนตามสบาย.....				
7	โดยทั่วไปนักเรียนคิดว่าผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร ก. รักและตามใจนักเรียนทุกอย่าง..... ข. ให้อยู่ในระเบียบวินัยและต้องทำตามคำสั่ง..... ค. รับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของนักเรียน.....				
8	นักเรียนได้รับเงินค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองอย่างไร ก. ได้รับเงินตามที่ผู้ปกครองกำหนดให้..... ข. ได้รับเงินเป็นประจำตามโอกาสที่ต้องการใช้..... ค. ได้รับเงินตามที่นักเรียนต้องการ.....				
9	เมื่อนักเรียนขออนุญาตผู้ปกครองไปดูภาพยนตร์ ผู้ปกครองจะปฏิบัติอย่างไร ก. ไม่อนุญาตให้ไป..... ข. ชักถามว่าดูเรื่องอะไร ถ้าเห็นสมควรก็ให้ไป..... ค. อนุญาตให้นักเรียนไปดูได้โดยไม่ชักถาม.....				

ตอนที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
10	ในระหว่างที่นักเรียนกำลังศึกษาเล่าเรียน ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร				
	ก. พุดคุยถึงปัญหาการเรียนว่าเป็นอย่างไร.....				
	ข. บังคับให้อ่านหนังสือทุกวัน.....				
	ค. คอยดูแลจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้.....				

ตอนที่ 2

แบบสอบถามสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

คำชี้แจง

ให้นักเรียนอ่านข้อความทางด้านซ้ายมือ แล้วพิจารณาว่า บรรยายสถานการณ์การเรียนการสอนในห้องเรียน
ของนักเรียนมีลักษณะเป็นเช่นไร

จริงมาก	หมายถึง มีลักษณะนี้เป็นประจำ
ค่อนข้างจริง	หมายถึง มีลักษณะนี้เป็นส่วนใหญ่
จริงบางครั้ง	หมายถึง มีลักษณะนี้เป็นบางครั้ง
ไม่จริง	หมายถึง ไม่มีลักษณะนี้เลย

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก	ค่อนข้าง จริง	จริง บาง ครั้ง	ไม่จริง
1	ครูยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน.....				
2	ครูมีวิธีสอนที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย.....				
3	เมื่อนักเรียนจดงานหรือเรียนไม่ทัน นักเรียนสามารถถามครูหรือ เพื่อนได้.....				
4	เพื่อนยุยงตักเตือนนักเรียนร่วมกลุ่มทำกิจกรรมในชั้นเรียน.....				
5	เวลาสอนครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม.....				
6	ครูมักสอนโดยไม่คำนึงว่านักเรียนจะเข้าใจหรือไม่.....				
7	ครูมอบหมายงานให้นักเรียนโดยไม่คำนึงถึงความสมัครใจ.....				
8	เพื่อน ๆ ไม่ให้นักเรียนยืมสมุดงานมาดู.....				
9	นักเรียนรู้สึกว่าเป็นเพื่อนร่วมห้องมีความเป็นมิตรกับนักเรียน.....				
10	นักเรียนมักจะรู้สึกว่าการเรียนของนักเรียนสวยงามและน่าเรียน.....				
11	ครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด.....				
12	ครูมีอารมณ์ขันและเป็นกันเองกับนักเรียน.....				
13	นักเรียนรู้สึกกลัวและอึดอัดเมื่อต้องอยู่ต่อหน้าครู.....				
14	ครูให้ความสนใจกับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน.....				
15	เมื่อนักเรียนเกิดปัญหา ครูสามารถเป็นที่ปรึกษาได้.....				
16	นักเรียนรู้สึกว่าครูไม่ค่อยชอบหน้านักเรียน.....				
17	ครูแสดงความห่วงใยเมื่อนักเรียนเกิดปัญหา.....				
18	ครูชอบจับผิดและลงโทษนักเรียนโดยไม่มีเหตุผล.....				
19	ครูชอบวางอำนาจกับนักเรียน.....				
20	ครูมักจะร่วมทำกิจกรรมหรือเล่นเกมกับนักเรียน.....				

ตอนที่ 3

แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

คำชี้แจง

ให้นักเรียนอ่านข้อความทางด้านซ้ายมือ แล้วพิจารณาว่า บุคคลที่นักเรียนรู้จัก เช่น เพื่อนบ้าน หรือญาติพี่น้องของนักเรียน จะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร

มากที่สุด หมายถึง ได้รับการปฏิบัติเช่นนี้จากบุคคลอื่นเป็นประจำ
 มาก หมายถึง ได้รับการปฏิบัติเช่นนี้จากบุคคลอื่นเป็นส่วนใหญ่
 น้อย หมายถึง ได้รับการปฏิบัติเช่นนี้จากบุคคลอื่นเป็นบางครั้ง
 น้อยที่สุด หมายถึง ไม่เคยได้รับการปฏิบัติเช่นนี้จากบุคคลอื่นเลย

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	นักเรียนไม่มีโอกาสพูดคุยแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนบ้าน.....				
2	นักเรียนและญาติๆ ไม่เคยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน.....				
3	เมื่อมีงานรื่นเริงใกล้ ๆ บ้าน เพื่อนบ้านจะชักชวนนักเรียนไป ร่วมงานด้วย.....				
4	นักเรียนมักจะต้องไปไหน ๆ คนเดียว.....				
5	นักเรียนไม่มีเพื่อนหรือคนรู้จักมาหาที่บ้าน.....				
6	นักเรียนไม่ชอบไปร่วมงานกับบุคคลอื่น เพราะไม่มีใครสนใจ นักเรียน.....				
7	คนรู้จักจะทักทายนักเรียนเมื่อพบเห็นนักเรียน.....				
8	นักเรียนไม่ชอบไปเที่ยวบ้านคนอื่น เพราะคิดว่าไม่มีใครชอบ นักเรียน.....				
9	ในวันหยุดมักจะมีคนมาชักชวนให้นักเรียนร่วมทำกิจกรรมด้วย...				
10	ในวันหยุดนักเรียนจะรู้สึกเหงาเพราะไม่มีเพื่อน.....				

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์วิญญา วิศาลาภรณ์	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ดร. ละเอียต รักษ์เฝ้า	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ดร. บรรจบ บุญจันทร์	ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์
5. อาจารย์ปนัดดา ยิ้มสกุล	ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล

นางนพมาศ กองกิม

วัน เดือน ปี เกิด

5 กุมภาพันธ์ 2511

สถานที่เกิด

จังหวัดปทุมธานี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

41/1 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง

จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 12000

ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน

อาจารย์ 1 ระดับ 5

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนวัดศรีศรัทธาณงค์ ตำบลบึงชำอ้อ

อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

รหัสไปรษณีย์ 12170

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2530

มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนคณะราษฎร

บำรุงปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

พ.ศ. 2534

คบ.(ครุศาสตรบัณฑิต) วิทยาลัยครูจะเข้เชิงเตรา

พ.ศ. 2546

กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ